

INSTITUTUL
JUSTIȚIEI
CONSTITUȚIONALE

MATERIALELE

Conferinței științifico-practice

**„Reglementarea protecției constituționale
a drepturilor și libertăților fundamentale
ale omului: provocări și oportunități”**

№4(9)/2025
Chișinău, 12 decembrie 2025

Buletinul științific „**Tribuna Constituțională**” a fost fondată în anul 2023 de către AO „Institutul Justiției Constituționale” (IJC), în scopul diseminării rezultatelor științifice obținute de cercetători în domeniul științelor juridice, precum și a promovării de noi idei, analize și informații științifice din practica juridică și judiciară din Republica Moldova și de peste hotarele ei.

„**Tribuna Constituțională**” este concepută ca o platforma științifică electronică (bibliotecă digitală a cercetătorilor) destinată discuțiilor științifico-practice, schimbului de idei, opinii și experiență pentru teoreticieni și practicieni din domeniul științelor juridice.

Pentru publicarea materialelor în „**Tribuna Constituțională**” nu se percep taxe.

Colegiul de redacție:

KUCIUK Valeriu, dr. în drept, lector universitar, redactor-șef, Republica Moldova

IACUB Irina, dr. în drept, conf. universitar, redactor-adjunct, Republica Moldova

COSTACHI Gheorghe, dr. hab. în drept, profesor universitar, Republica Moldova

NEGRU Boris, dr. în drept, profesor universitar, cavaler al Ordinului Republicii

AVORNIC Gheorghe, dr. hab. în drept, profesor universitar, Republica Moldova

BUJOR Valeriu, dr. în drept, profesor universitar, Republica Moldova

POPA Dumitru, dr. în drept, profesor universitar, decan, Romania

BÎRGĂU Mihail, dr. hab. în drept, profesor universitar, Republica Moldova

PAVLOVSKI Stanislav, ex-judecător la CtEDO, Republica Moldova

PULBERE Dumitru, ex-președinte al Curții Constituționale, Republica Moldova

RAILEAN Petru, dr. în drept, conferențiar universitar, ex-judecător la Curtea

Constituțională, Republica Moldova

ZAPOROJAN Veaceslav, dr. în drept, conferențiar universitar, ex-judecător la Curtea

Constituțională, Republica Moldova

STEPANIUC Victor, dr. în istorie, conferențiar universitar, Republica Moldova

MIDRIGAN Pavel, dr. în științe politice, lector universitar, Republica Moldova

Redactor tehnic, expert IT: **Topilin Dumitru**

Adresa redacției:

str. Andrei Doga 4; cod poștal: MD-2024. mun. Chișinău, Republica Moldova

Date de contact a redacției:

tel: 078824719, e-mail: institutjustconst@gmail.com

Responsabilitatea asupra conținutului materialelor aparține în exclusivitate autorilor. Formulările și opiniile expuse de autori nu reprezintă poziția revistei și nu angajează în nici un fel Colegiul de redacție și/sau Institutul Justiției Constituționale.

Materialele sunt recenzate și aprobate spre publicare de savanți din Consiliul științific al IJC.

Conferință științifico-practică

“Reglementarea protecției constituționale a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului: provocări și oportunități” 12 decembrie 2025

* Conferința este înregistrată pe Platforma manifestărilor științifice din Republica Moldova https://conferinte.stiu.md/event_page/1759

CUPRINS

FURTUNĂ Victoria - Tribun al Poporului	
Conferința practico-științifică “Reglementarea protecției constituționale a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului: provocări și oportunități”	
Comitetul organizatoric și Consiliul științific al Conferinței	
Agenda Conferinței practico-științifice	
GOREACI Stela, Cuvânt de salut al gazdei	
KUCIUK Valeriu, Cuvânt de deschidere a lucrărilor conferinței	
Discursuri, rapoarte și comunicări științifice	
GUȚULEAC Victor, COMARNIȚAIA Elena, Protecția drepturilor și libertăților omului – sarcina principală a activității polițienești	
KUCIUK Valeriu, «Конституционные основы уголовно-правового запрета на реабилитацию и героизацию нацизма» (выступление-презентация научного исследования)	
MĂRGINEANU Elena, Provocările și oportunitățile de reglementare privind protecția constituțională a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului (<i>teze ale prezentării</i>)	
ADEACONIȚEI Ioan, Aspecte practice privind încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în contextul infracțiunilor de război	
Rezoluția Conferinței	
KUCIUK Valeriu, Mulțumiri participanților pentru cercetările științifice realizate și participare activă	
Poze de la conferința practico-științifică “Reglementarea protecției constituționale a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului: provocări și oportunități”	
Lansare de carte	
KUCIUK Valeriu, Lansarea monografiei «Вызовы конституционного правопорядка и демократии в Республике Молдова»	
Poze de la lansarea de carte «Вызовы конституционного правопорядка и демократии в Республике Молдова»	
ȚVEATCOV Nicolai, TCACI Anatolie, LISNEVSCII Ian «Безопасность: краткое пособие»	
Poze de la lansarea de carte «Безопасность: краткое пособие»	
Declarație de susținere publică a eforturilor de mamă discriminată a Marinei RUSU, judecătoare, luptătoare pentru condiții nediscriminatorii de muncă. 28.12.2025	

TRIBUN AL POPORULUI

CUVÂNT CĂTRE CITITORI!

Victoria FURTUNĂ

Magistru în drept,
Ex-procuror al Republicii Moldova,
Președintele Partidului politic „Moldova Mare”

**Mă adresez cititorilor,
Mă adresez Poporului:**

Atunci când Constituția - Legea supremă a Statului, este încălcată chiar de cei chemați să o apere, iar drepturile omului sunt transformate în instrument de represiune și frică, nu mai putem vorbi despre erori izolate, ci despre o ruptură gravă între Stat și Cetățean!

Fiecare condamnare la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, nu este doar o hotărâre juridică a unei instanțe de drept internațional, dar o sentință morală a unui sistem național de „justiție”, care a ales abuzul în locul dreptății.

Istoria ne arată, că tăcerea în fața nedreptății devine complicitate, iar adevărul, oricât ar fi de incomod, rămâne singura formă de apărare a demnității naționale!

Conferință practico-științifică

“Reglementarea protecției constituționale a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului: provocări și oportunități”

**12 decembrie 2025,
Biblioteca publică de drept,
filială a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”
Chișinău, Republica Moldova, str.Armeană nr.42**

ORGANIZATORI:

- **INSTITUTUL JUSTITIEI CONSTITUTIONALE**
 - **BIBLIOTECA PUBLICĂ DE DREPT,**
filială a Bibliotecii Municipale "B.P. Hasdeu"

COMITETUL ORGANIZATORIC

1. **Dumitru PULBERE**, președintele Consiliului AO „Institutul Justiției Constituționale”, ex-președinte al Curții Constituționale a Republicii Moldova – co-președinte
2. **Silvia ANTUFIEV**, director al Bibliotecii publice de drept - co-președinte
3. **Petru RAILEAN**, dr în drept, conferențiar univ., ex-judecător constituțional – membru
4. **Stanislav PAVLOVSKI**, avocat, ex-judecător la CEDO– membru
5. **Valeriu KUCIUK**, dr în drept, lect.univ. – membru

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC

1. **Gheorghe COSTACHI**, dr hab în drept, prof. univ., academician – președinte
2. **Valeriu KUCIUK**, dr în drept, lect.univ. –vicepreședinte
3. **Boris NEGRU**, dr în drept, prof. univ. – membru
4. **Irina IACUB**, dr în drept, conferențiar univ.– secretar științific

CONFERINȚĂ ȘTIINȚIFICO-PRACTICĂ

„Reglementarea protecției constituționale a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului: provocări și oportunități”

AGENDA CONFERINȚEI

Moderator: *Kuciuk Valeriu*
dr în drept, lector univ
presedintele IJC

DESCHIDEREA (11⁰⁰-11²⁰)

Cuvânt de salut:

1. **Goreaci S**, vice-director al Bibliotecii publice de drept
2. **Pavlovschi S.**, ex-judecător CEDO, avocat
3. **Alți vorbitori**

ȘEDINȚĂ PLENARĂ (11²⁰-13⁰⁰)

1. **Zaporojan V.**, dr în drept, conf. univ. - raport
2. **Negru B.**, dr în drept,, prof. univ. - raport
3. **Guțuleac V.**, dr în drept,, prof. univ – raport
4. **Kuciuk V.**, dr în drept, lector univ. – raport
5. **Mărgineanu E.**, dr în drept, conf. univ. - raport
6. **Alți vorbitori** – Dezbateri publice

ADOPTAREA REZOLUȚIEI

Rezoluția mesei rotunde Kuciuk V, dr în drept, lector. univ.

LANSARE DE CARTE: «Вызовы конституционного правопорядка и демократии в Республике Молдова»

Autor Kuciuk V., dr în drept, lector univ, președintele A.O. „Institutul Justiției Constituționale”

CUVÂNT DE SALUT AL GAZDEI

Stela GOREACI

Vice-director Biblioteca publică de drept

Stimați cercetători, juriști, distinși oaspeți, colegi și prieteni,

Cu prilejul Zilei Internaționale a Drepturilor Omului, Biblioteca publică de drept are onoarea de a vă întâmpina la ediția tradițională a Conferinței Științifice Naționale, un eveniment dedicat reflecției asupra reglementărilor naționale și internaționale privind protecția drepturilor fundamentale ale omului, având tema „Provocările și oportunitățile de reglementare privind protecția constituțională a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului”. Acest moment deosebit ne oferă prilejul de a reflecta asupra celor mai relevante aspecte ale protecției drepturilor fundamentale în contextul național și internațional.

Ziua Internațională a Drepturilor Omului reprezintă nu doar un prilej de reflecție asupra progreselor făcute în domeniul protecției drepturilor fundamentale, ci și un moment de responsabilitate colectivă, de analiză a provocărilor cu care ne confruntăm în continuare. De la reglementarea legislației naționale, până la implementarea standardelor internaționale, fiecare pas contează în consolidarea unui sistem care garantează demnitatea și libertatea fiecărei ființe umane.

În cadrul acestei conferințe, ne propunem să explorăm diversitatea căilor și mecanismelor de protecție a drepturilor omului, subliniind importanța respectării acestora în procesul de integrare europeană a Republicii Moldova. Tema abordată vizează nu doar reglementările constituționale, ci și impactul acestora asupra dinamicii reformelor sociale și politice, în vederea consolidării unui stat de drept bazat pe respect reciproc, legalitate, transparență și bună guvernare.

Biblioteca Publică de Drept, în calitatea sa de centru informațional, instituție dedicată formării continue și platformă de dialog profesional, rămâne un pilon esențial în promovarea unei culturi juridice solide. Prin activitățile sale, instituția susține cercetarea științifică, schimbul de idei interdisciplinare și accesul liber la informație, contribuind astfel la dezvoltarea unui cadru favorabil înțelegerii și aplicării principiilor drepturilor fundamentale.

Suntem onorați că această conferință reunește specialiști, cercetători și magistrați din diverse domenii, într-un cadru în care reflecția academică se întâlnește cu realitățile contemporane ale societății. Participarea dumneavoastră este esențială în contextul actual, în care protecția drepturilor omului rămâne o prioritate universală.

Vă mulțumim pentru prezență și vă dorim o participare activă și fructuoasă la dezbaterile ce vor urma.

Respect și apreciere, Onorată asistență!

CUVÂNT DE DESCHIDERE
A LUCRĂRILOR CONFERINȚEI PRACTICO-ȘTIINȚIFICE
„Reglementarea privind protecția constituțională
a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului: provocări și oportunități”

KUCIUK Valeriu
Doctor în drept, lector universitar
Președintele AO „Institutul Justiției Constituționale”

Stimați prieteni,

Onorată asistență,

Astaăzi, dând start conferinței noastre, venim cu felicitări sincere către cercetători și profesori, magistrați și apărători, medici și activiști sociali, studenți și pensionari, către toată lumea de bună credință, cu ziua frumoasă de 10 decembrie, Ziua Internațională a Drepturilor Omului!

Este o zi importantă pentru că ne amintește de ce avem nevoie de Constituție și Legi, de standarde și norme, de ce trebuie să putem distinge valorile umane autentice și cum trebuie să le protejăm, cum să garantăm real și eficient drepturile omului în Republica Moldova.

Ne exprimăm convingerea că în cadrul conferinței, ne vom împărtăși cu rezultatele cercetărilor efectuate, cum trebuie reglementată protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, cum de separat prin drept și implicare grâul de neghină și binele de rău!

Promovarea, protecția, îndeplinirea și respectarea drepturilor omului — munca de armonizare a legislației, de informare, de educare, de exercitare a controlului — sunt eforturi care merită respect profund. Iar datorită celor care depun acest efort, în tăcere sau în lumină, societatea se schimbă, devine mai dreaptă și mai umană.

Prin valorificarea drepturilor omului, vom promova mereu supremația Constituției și a statului de drept Republica Moldova!

Felicitări stimați participanți la lucrările conferinței de astăzi,

Felicitări stimați concetățeni!

Conferința practico-științifică „Reglementarea privind protecția constituțională a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului: provocări și oportunități” se declară deschisă!

PROTECȚIA DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR OMULUI

– SARCINA PRINCIPALĂ A ACTIVITĂȚII POLIȚIENEȘTI

Victor GUȚULEAC
doctor în drept, profesor universitar

Elena COMARNIȚCAIA
doctor în drept, avocat

Introducere. Activitatea polițienească este parte componentă a serviciului public, una dintre formele lui. Deci, pentru a conștientiza esența activității polițienești privind protecția drepturilor și libertăților omului este necesar succint să examinăm esența noțiunilor înrudite cum ar fi: *serviciul public: noțiune, conținut și trăsăturile lui; funcția polițienească ca specie al funcției publice; principiile care contribuie la asigurarea legitimității activității polițienești; polițistul – funcționar public cu statut special; responsabilitatea și răspunderea polițistului pentru neonorarea obligațiilor privind protecția drepturilor și libertăților omului, abuz de drepturi oferite.*

Noțiunea de *serviciu public* este interpretată în mod diferit atât în doctrină, cât și în legislație.

Pornind de la DEX¹, vom evidenția trei dimensiuni ale sintagmei de „serviciu”:

- 1) acțiunea, faptul de a servi, de a sluji, forma de muncă prestată în folosul sau în interesul cuiva;
- 2) ocupație pe care o are cineva în calitate de angajat, slujbă. Îndatorire care revine cuiva în calitate de angajat;
- 3) subdiviziune în administrația internă a unei instituții, întreprinderi etc.

Probabil, din această cauză atât în literatura juridică, cât și în legislație există diverse tălmăciri (definiții) ale sintagmei „serviciu public”. De exemplu, art. 1 din

¹ Dicționar explicativ al limbii române. Ediția a II-a. București: Univers Enciclopedic, 1996, p. 979.

Legea serviciului public al Republicii Moldova din 04.05.1995 (actualmente abrogată²), *serviciul public* era definit ca o *totalitatea autorităților publice și activitatea persoanelor ce ocupă posturi în aparatul acestor organe, îndreptată spre realizarea împuternicirilor acestor autorități în scopul dezvoltării economiei, culturii, sferei sociale, promovării politicii externe, apărării ordinii de drept și asigurării securității naționale, ocrotirii drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale cetățenilor*.

Totodată, conform art. 2 din Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public ³, *serviciul public* este o *activitate de interes public, organizată și desfășurată de către o autoritate publică*.

Tot aici legea stipulează noțiunea de *autoritate publică* care este privită ca orice structură organizatorică sau organ, instituite prin lege sau printr-un alt act normativ, care acționează în regim de putere publică în scopul realizării unui interes public.

La prima vedere, definițiile de serviciu public din cadrul celor două legi nominalizate sunt puse față în față, însă, în viziunea noastră, nu este chiar așa. ambele definiții au dreptul la existență⁴. Diferența dintre ele constă în faptul că prima definiție reflectă rezultatele analizei „serviciului public” prin prisma celor două direcții: *cea materială* și *cea formal-organizatorică*. Cea de-a doua reflectă doar direcția materială, pe când direcția formal-organizatorică se reflectă în definiția de „autoritate publică”. Această concluzie se bazează pe rezultatele analizei doctrinare din domeniu.

Noțiunea de *serviciu public* este relativ recentă în dreptul administrativ, spunea Mircea Djuvara⁵, dar și cea mai importantă în această ramură de drept. Ea a apărut și a fost dezvoltată treptat pe fondul multiplicării și diversificării

² Abrogată prin Legea Parlamentului nr. 158 din 04.07.2008, Monitorul Oficial nr. 230-232 din 23.12.2008.

³ Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 04.07.2008. În: Monitorul Oficial nr. 230-232 din 23.12.2008.

⁴ Definiție *serviciului public*, în viziunea noastră, stipulată în Legea serviciului public din 1995 era mult mai reușită.

⁵ Djuvara M. Teoria generală a dreptului. Vol. I. București: Editura Socec, 1930, p.173.

necesităților generale ale societății omenеști, concomitent cu implicarea tot mai accentuată a statului, în vederea asigurării unui nivel corespunzător de trai al oamenilor pe care îi prezintă.

Gradual, atingând o dezvoltare maximă la mijlocul sec. XIX, serviciul public a fost impus drept fundamental administrației publice, forma acțiunii administrative prin care o persoană își asumă satisfacerea unor nevoi de interes general⁶, rațiunea de fapt a organizării și funcționării autorităților administrative și a instituțiilor publice.

Teoria serviciului public a luat o mare amploare încă din primele decenii ale sec. al XX-lea în Franța. La început, noțiunea de *serviciu public era concepută în două sensuri*: a) *organic sau formal* și b) *în sens material*.

În *sens organic*, serviciul public se caracterizează printr-o anumită organizare reprezentată de o întreprindere gestionată de administrație, pe când *în sens material* era considerat serviciul public ca orice activitate ce avea drept scop satisfacerea unui interes general⁷.

De cele mai multe ori, definiția materială și cea formală coincideau, ceea ce făcea ca în dreptul clasic francez, ca o activitate de interes general, gestionată de administrație, să fie întotdeauna considerată serviciu public⁸.

Importanța serviciilor publice este cu atât mai mare pentru societate cu cât statul, ca și dezmembrămintele sale – satul (comuna), orașul (municipiul) și raionul – apar ca instrumente indispensabile, menite să asigure cetățenilor săi acel minim de bunăstare pe care aceștia nu-i pot altfel găsi. Deci, autoritățile administrației publice trebuie să asigure transportul persoanelor și al mărfurilor, să construească și să întrețină căile de comunicație, să asigure ordinea publică, să apere colectivitatea națională de atacurile din exterior, să asigure învățământul, sănătatea, cultura, luând toate măsurile pentru ca cetățenii care formează colectivitatea să

⁶ Rivero Jean, Waline Jean. Droit administratif, 18-ieme edition. Paris: Dalloz, 2000, p. 440.

⁷ Vedel Georges, Delvolve Pierre. Droit administratif. Paris: P.U.F. Themis, 1982, p. 1096.

⁸ Ibidem, p. 1097.

aibă posibilitatea de a se hrăni, de a avea un trai decent. Toate acestea sunt interese ale colectivității în ansamblu, dar, totodată, și interese individuale, necesități de interes general al oricărei societăți civilizate ce trebuie satisfăcute de administrația centrală, cât și de cea locală.

Așadar, considerăm că, în sens larg (atât material, cât și formal-organizatoric), **serviciul public** poate fi definit *ca activitate desfășurată de o autoritate administrativă sau agent public (de stat și/sau particular), în baza și în modul stabilit printr-un act juridic, în vederea satisfacerii unui interes general, indiferent dacă această activitate desfășurată se soldează sau nu cu un deficit.*

Definiția formulată indică *două direcții de analiză a serviciului public*, generate de cele două componente: *cea materială* și *cea formal-organizatorică*.

În ceea ce privește componenta *materială*, activitatea de satisfacere a unor interese generale preiau nenumărate forme, în funcție de natura cerinței sociale, de amploarea acestora, la nivel național sau la cel local, de ansamblul regulilor de drept aplicabile unui serviciu public, având sau nu un pronunțat caracter prestator.

Cât privește componenta *formal-organizatorică*, aceasta nu poate fi disociată de cea materială, pentru că nu se poate imagina prestarea unui serviciu fără a exista organisme sau agenții specializați în domeniul respectiv (de exemplu, autorități ale administrației centrale sau locale, instituții publice centrale sau locale, regiuni autonome sau societăți comerciale de interes național sau local).

Susținem concluzia conform căreia orice serviciu public este caracterizat prin faptul că:

- a) necesitățile serviciilor publice sunt satisfăcute din bugetele administrațiilor respective;
- b) gestiunea financiară este supusă legii contabilității publice;
- c) actele juridice îndeplinite de agenții serviciului sunt acte administrative;
- d) serviciul public pentru lucrări poate decurge la exproprierea pentru cauza de utilitate publică, conform principiilor stabilite de Constituție;

e) are o funcționare regulată și continuă, atât timp cât el există, ca de exemplu, căile ferate, poșta sau poliția;

f) specializarea serviciului: fiecare serviciu public este creat pentru satisfacerea unui anumit sau unor anumite interese de ordin general: pentru realizarea funcției se stabilesc anumite norme și i se pun la îndemână anumite mijloace⁹.

Serviciul public nu poate să depășească capacitatea sa funcțională. Acest principiu are drept scop: *a) să formeze personal specializat; b) să evite conflicte posibile între servicii; c) să faciliteze supravegherea și controlul atât al personalului, cât și al materialului.* Un serviciu public are mai multe subdiviziuni, corespunzând fiecare unei ramuri de activitate: operațiuni administrative, tehnice, comerciale, financiare, contabilitate etc.; serviciul public este oferit publicului în mod egal și gratuit, întrucât este alimentat prin impozite (de exemplu, serviciul de drumuri, al poliției, etc.); cuprinde reguli juridice speciale, care îi pun la dispoziție posibilitatea de a se putea folosi de procedee de drept public, exproprierea pentru cauza de utilitate publică, dar și procedee de drept privat (de exemplu, cumpărarea unui imobil), precum și procedeul de drept public impus, numirea funcționarilor conform legii¹⁰.

Trăsăturile serviciului public. Pornind de la prerogativele de putere publică a activității desfășurate de funcționarii publici, definirea serviciului public și principiile lui de organizare și funcționare, aspectul material al activității de satisfacere a unor interese generale, putem formula următoarele trăsături ale serviciului public:

a) permanență (continuitate);

b) egalitatea tuturor cetățenilor în fața autorităților (de stat și/sau private) care prestează servicii publice;

⁹ Manda C. Drept administrativ: tratat elementar. București: Lumina lex, 2007, p. 203.

¹⁰ Ibidem, p. 294-295.

c) regimul juridic de drept administrativ, în centrul căruia se află, de regulă, o autoritate a administrației publice;

d) prestarea de servicii, indiferent dacă activitatea desfășurată se soldează sau nu cu un deficit.

Bazele constituționale ale funcției publice în Republica Moldova, în principal, se regăsesc în conținutul art. 39 din Constituția Republicii Moldova – „Dreptul la administrare”, alin. (2) care prevede: „*Oricărui cetățean i se asigură, potrivit legii, accesul la o funcție publică*”.

Mecanismul de realizare a acestei prevederi constituționale a fost elaborat și justificat în Legea serviciului public nr. 443 din 04 mai 1995¹¹, iar mai apoi în Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 04.07.2008¹².

Noțiunea de funcție publică. Pentru realizarea și consolidarea unui stat de drept, democratic se știe, din totdeauna, că trebuie realizate nu doar reforme politice, economice și sociale, ci și administrative și, în cadrul acesteia, implicit o reformare a serviciilor publice.

În acest context, este necesar să subliniem că democrația, în esența sa, constă atât în respectarea valorilor proprii, cât, și mai ales, în eficiența titularilor funcției publice, indiferent de nivelul lor. Cu alte cuvinte, funcția publică trebuie să prefigureze, pe lângă cerințe ca profesionalismul, eficiența, responsabilitatea, onestitatea și dinamismul, și respectarea cu strictețe a reglementărilor constituționale și legale, precum și o cât mai mare apropiere față de necesitățile cetățeanului. În acest sens, democrația apare nu numai ca un principiu de organizare politică, ci și unul care generează relații interumane.

¹¹ În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 61 din 1995.

¹² În: Monitorul Oficial nr. 230-232 din 23.12.2008.

Tradițional, noțiunea de *funcție publică* reprezintă noțiunea fundamentală a dreptului administrativ, ea fiind în corelație cu noțiunea de activitate, autoritate, organ etc¹³.

Astfel, întreg organismul de stat *are la bază puterea publică, dreptul de comandă*¹⁴. Această putere este reglementată și organizată de lege, în scopul satisfacerii intereselor generale, formând servicii publice. Dar serviciul public, ca și statul, este o instituție ce are la bază ideea de interes general, pe care caută să o realizeze, însă nu poate să acționeze decât prin persoanele fizice care-l compun¹⁵.

Funcția publică apare ca o grupare de atribuții și de competențe în scopul de a satisface anumite interese generale, întrucât orice putere socială se legitimează numai prin finalitatea sa de interes public, neputându-se admite ca ea să fie utilizată în scopuri personale¹⁶. Ea reprezintă „*complexul drepturilor și obligațiilor de interes general stabilite potrivit legii în scopul realizării competenței unei autorități de către persoanele legal investite*”¹⁷.

În ceea ce privește noțiunea funcției publice, opiniile specialiștilor din domeniul respectiv, la fel, s-au divizat. Vom apela doar la câteva definiții ale acestei noțiuni existente în literatura juridică.

Autorul V. Prisacaru consideră că funcția publică este o grupare de atribuții, putere și competențe, stabilite, potrivit legii, în cadrul unui serviciu public, înființat în scopul satisfacerii, în mod continuu și permanent, de către funcționarii publici, numiți sau aleși în aceste funcții, a intereselor generale ale societății¹⁸.

Un alt reprezentant al doctrinei române M. Preda, privește funcția publică ca un ansamblu de atribuții, de competențe și puteri în cadrul unui serviciu public,

¹³ Iorgovan A. Tratat de drept administrativ. Tratat elementar. Ed. A III-a restructurată, revăzută și adăugată. București: Editura Proarcadia, 1993, p. 191-194.

¹⁴ Guțuleac V. Drept administrativ/coaut. Comarnițaia E., Spînu I.; Univ. Liberă intern. din Moldova, Inst. de Științe Penale și Criminologie Aplicată. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, p. 242.

¹⁵ Negulescu P. Tratat de drept administrativ. Vol. I – Principii generale. Ediția a IV-a. București: Institutul de Arte Grafice „E. Mîrvan”, 1934, p. 522.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Petrescu R. Drept administrativ. București: Accept, 2004, p. 437.

¹⁸ Prisacaru V. Tratat de drept administrativ: partea generală. București: Editura ALL, 1996, p. 160.

stabilite prin lege sau potrivit legii, cu care sunt învestiți, prin numire sau alegere, funcționarii publici, în vederea realizării, în mod continuu și permanent, a unui interes general¹⁹.

Iar, în viziunea lui A. Iorgovan, funcția publică reprezintă o situație juridică a persoanei fizice, învestite legal cu atribuții în realizarea competenței unei autorități publice ce constă în ansamblul drepturilor și obligațiilor care formează raportul juridic complex dintre persoana fizică respectivă și organul (subiectul) care a investit-o²⁰.

Cercetătorul C. Manda consideră că funcția publică reprezintă ansamblul de atribuții și responsabilități, stabilite în temeiul legii, realizate, în mod continuu, de către unul sau mai mulți titulari, persoane fizice legal învestite, în scopul realizării prerogativelor de putere publică sau a satisfacerii anumitor interese generale sau locale, pentru care a fost creată funcția²¹.

Indiscutabil, că fiecare dintre aceste definiții are dreptul la existență. Totodată, avem unele restanțe referitor la conținutul lor. În primul rând, în viziunea noastră, acestea sunt confundate cu sintagmele *atribuții* și *realizarea competenței*. La etapa stabilirii funcției publice nu poate fi vorba despre realizarea competenței. Mai mult decât atât, însăși Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public prevede așa noțiune ca „*funcție publică vacantă*”. Și atunci, atâta timp cât funcția publică va fi vacantă, cine va realiza competența? Sau cine va fi responsabil pentru executarea obligațiilor, după cum se menționează în una din definițiile analizate? În al doilea rând, unele dintre ele se intersectează cu definiția de funcționar public²².

¹⁹ Preda M. Tratat elementar de drept administrativ român. Ediție revăzută și actualizată cu practică judiciară de profil. București: Editura Lumina Lex, 1996, p. 78.

²⁰ Iorgovan A. Tratat de drept administrativ. Ed. a III-a restructurată, revăzută și adăugată. București: Editura Proarcadia, 2005, p. 629.

²¹ Manda C. Drept administrativ. Tratat elementar. Ediția a IV-a, revăzută și adăugată. București: Lumina Lex, 2007, p. 304.

²² Guțuleac V. Drept administrativ. Op. cit., p. 242.

Din cele menționate considerăm că cea mai reușită definiție parvine de la legiuitorul național și prevede că „**funcția publică** este *ansamblul atribuțiilor și obligațiilor, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor de putere publică*”²³.

În urma analizei doctrinelor și a cadrului legislativ, în prezenta lucrare funcția publică va fi interpretată ca „unitatea primară a autorității publice, care determină locul și rolul persoanei care va fi investită în ea, sarcinile²⁴ și drepturile necesare pentru realizarea lor, exigențele față de pregătirea profesională și calitățile personale ale celui care va candida la ocuparea ei”²⁵.

Din analiza opiniilor exprimate în literatura juridică a dispozițiilor legale și din definiția funcției publice propusă de noi, rezultă următoarele **trăsături specifice funcției publice**:

- reprezintă un complex de activități necesare pentru atingerea scopului concret și drepturi echivalente sarcinilor (mai apoi – obligațiilor);
- este permanentă (are caracter de continuitate) și înființată pentru satisfacerea unui interes general;
- este creată de lege sau în baza legii printr-un act administrativ;
- este creată ca să realizeze satisfacerea atât a intereselor generale, cât și a celor locale;
- statutul juridic al persoanei investite în funcție depinde de caracterul sarcinilor și drepturilor, prevăzute în ea;
- determină exigențele înaintate față de capacitățile persoanei fizice care va fi investită în funcția publică concretă²⁶.

Funcția polițienească este o specie a funcției publice. În *Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului*²⁷ nu este determinată definiția „funcției

²³ Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 04.07.2008, art. 2.

²⁴ Din momentul investirii persoanei concrete în funcția publică, sarcinile, potrivit funcției publice, devin obligațiile funcționarului public.

²⁵ Guțuleac V. Drept administrativ. Op. cit., p. 242.

²⁶ Ibidem, p. 242-243.

polițienești”. În ceea ce privește doctrina, se poate nota că multe din definițiile date funcției polițienești sunt de tip enumerativ. De exemplu, definiția dată de Codul Brumaire An IV – „*Poliția este instituția înrudită să mențină ordinea, libertatea, proprietatea, siguranța individuală*” sau cea dată de Marea Enciclopedie franceză din 1910 – „*Nu se cunoaște din păcate societatea cât de puțin organizată fără ca să nu existe în aceasta o poliție care să asigure supunerea față de reprezentanții statului și aplicarea prescripțiilor dictate de șefi*”²⁸.

Reținând necesitatea relativității definiției funcției publice polițienești, care este în mod determinant influențată de sistemul juridic existent în fiecare țară, autorii Ivan Stelian și Ioniță Tudor definesc **funcția publică polițienească** ca *ansamblul de servicii legale, de interes general, îndeplinite de polițiști – funcționari publici, prin apelul la folosirea forței*²⁹.

În viziunea autorilor autohtoni³⁰, **funcția publică polițienească** reprezintă totalitatea (complexul) de sarcini și atribuții specifice cu caracter preventiv și represiv, prestabilite legal, cu care sunt dotate serviciile publice polițienești, atribuții exercitate în mod continuu și fără întreruperi de către persoane fizice legal investite, în vederea satisfacerii intereselor generale ale membrilor societății, referitoare la buna organizare internă a acesteia și la respectul regulilor care acționează în sânul ei.

Analiza definițiilor studiate, inclusiv celor citate, denotă faptul că fiecare dintre ele are dreptul la existență, însă vădit este faptul că conținutul lor diferă în raport cu timpul și spațiul efectuării investigațiilor.

Totodată, putem concluziona că de la o țară la alta, poliția, ca structură, este subiectul principal al activității statale cu caracter polițienesc și indiferent de subordonare (fie direct șefului statului ca Comandant Suprem al Forțelor Armate,

²⁷ Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului nr 320 din 27.12.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 447 din 01.03.2013.

²⁸ Ivan St., Ioniță T. Drept polițienesc. București: Editura Romfel, 1993, p. 106.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Boeșteanu C., Grati V., Cușnir V., Dogotari I. Drept polițienesc. Chișinău, 2006, p. 148.

fie Ministerului Justiției, fie celui al Apărării, fie Ministerului Afacerilor Interne etc.), poliția îndeplinește în cadrul societății misiuni specifice cum ar fi:

a) apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei prin activități de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice³¹;

b) lupta împotriva criminalității și a contravenționalității care presupune atribuții de prevenire și curmare (stopare), cercetare penală sau contravențională, urmărire și reprimare a subiecților activi ai infracțiunilor sau contravențiilor comise;

c) desfășurarea unor activități administrative (organizarea circulației rutiere, supravegherea respectării regimului de frontieră, de pașapoarte și de aflare în țară a persoanelor străine);

d) informarea autorităților legal constituite (Parlamentul Republicii Moldova, Președintele Republicii Moldova, Guvernul Republicii Moldova) privind asigurarea ordinii de drept, realizarea politicilor în domeniul combaterii infracționalității și a contravenționalității;

e) aplicarea legii, la nevoie, chiar prin folosirea forței³².

Analizând misiunile specifice ale poliției, putem constata că poliția este însărcinată să asigure ordinea, liniștea și securitatea unei colectivități sociale, siguranța cetățenilor, a avutului public și privat, impunându-le la nevoie, prin constrângere, obligația respectării legilor. Exercițarea funcției publice polițienești trebuie concepută în cadrul unui serviciu care acționează în beneficiul comunității³³.

Sarcinile poliției ce reies din această constatare pot fi realizate numai prin desfășurarea unui volum strict stabilit și legiferat de activitate polițienească, care,

³¹ Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului nr 320 din 27.12.2012, art. 2, alin. (1).

³² Guțuleac V. Drept polițienesc. Inst. de Științe Penale și Criminologie Aplicată; Inst. de Cercetări Juridice și Politice al Acad. de Științe din Moldova. – Chișinău: S.n., 2015 (Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”), p. 269.

³³ Iacob A., Drăghic C., Constantin C., Voinic C. Drept polițienesc. Craiova: Editura SITECH, 2008, p. 169.

la rîndul său, este divizată în diverse **funcții polițienești**, care și determină structura Poliției ca autoritate publică.

Sintetizînd cele analizate, considerăm că ar putea avea dreptul la existență și următoarea definiție: **funcția polițienească** reprezintă *unitatea (celula) primară a oricărei unități structurale a Poliției, care determină volumul și caracterul activității polițienești, drepturile strict necesare pentru realizarea activității determinate, inclusiv dreptul la aplicarea constrîngerii fizice, cu care va fi investit deținătorul funcției, exigențele față de pregătirea profesională, starea sănătății și alte calități individuale ale celui care va candida la ocuparea ei.*

Funcția polițienească determină statutul persoanei investite în ea, care, de rînd cu statutul juridic al cetățeanului Republicii Moldova, obține statut de polițist ca funcționar public cu statut special.

Prin specificul profesiei sale, polițistul este purtător de autoritate, se poate spune, însă, că orice funcționar în serviciul public este purtător de autoritate, într-un grad mai mare sau mai mic. Atunci se naște întrebarea prin ce se individualizează polițistul în rîndul funcționarilor publici.

Mai întîi, este nevoie să facem apel la ceea ce în termenii literaturii de specialitate se numește „dreptul de poliție al statului”, adică dreptul suveran al fiecărui stat de a cere cetățenilor săi, străinilor și apatrizilor să-i respecte actele sale de putere și, totodată, dreptul de a-și apăra existența legală și materială, ordinea publică și proprietatea, ca și protejarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor, prin acțiuni polițienești preventive sau punitive³⁴.

Ca orice altă profesie, cea de polițist își are rigorile ei. Pe lîngă statutul și regulamentele instituției din care face parte, polițistul se conformează unor legi nescrise, dar bine definite, pe care trebuie să le respecte necondiționat.

Polițistul, prin comportamentul și acțiunile sale, conferă în ochii cetățenilor prestigiul instituției din care face parte. Acțiunile sale trebuie să se bucure de

³⁴ Drăghici C., Iacob A., Șuteu N. Gh. Drept polițienesc. Sibiu: Editura Alma-Mater, 2007, p. 199.

credibilitate și de susținerea opiniei publice. Este important ca toți membrii comunității să aibă dovezi concrete că li se aplică un tratament egal și plin de considerație. Încrederea în cel chemat să aplice legea **nu se câștigă ușor**. Cetățenii trebuie să aibă sentimentul că siguranța lor civică, drepturile și interesele legale le sunt apărute efectiv.

Nu trebuie uitat faptul că măsurile represive nu duc neapărat la scăderea nivelului criminalității și a contravenționalității. De aceea polițistul, prin tactul și modalitățile specifice muncii sale, trebuie să prevină acțiunile reprobabile sau dăunătoare bunului mers al vieții sociale³⁵.

Prestigiul poliției este asigurat numai printr-o conduită civilizată și corectă, plină de solitudine, fermitate, intransigență și probitate profesională în relațiile cadrelor acestei instituții cu comunitatea. Soluționarea operativă, obiectivă și eficientă a problemelor cu care se confruntă cetățenii, tactul, responsabilitatea și corectitudinea polițistului în raporturile cu aceștia asigură aprecieri pozitive, încredere, sprijin și colaborare din partea membrilor comunității³⁶.

Polițistul își desfășoară activitatea exclusiv în baza și pentru executarea legii, în interesul persoanei, al comunității și în sprijinul instituțiilor statului, pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale și demnității umane, prevăzute în Declarația universală a drepturilor omului, în Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, în Codul european de etică al poliției și în alte acte internaționale, în conformitate cu principiile legalității, respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, imparțialității și nediscriminării, controlului ierarhic permanent, răspunderii personale și profesionalismului, transparenței, respectării secretului de stat și al altor informații oficiale cu accesibilitate limitată³⁷.

³⁵ Guțuleac V. Drept polițienesc. Op. cit., p. 271.

³⁶ Iacob A., Drăghic C., Constantin C., Voinic C. Drept polițienesc. Op. cit., p. 167.

³⁷ Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului (cu modificările și completările din luna ianuarie 2026), art. 4, alin. (1).

Evident, polițistul răspunde în fața legii și a comunității de legalitatea și corectitudinea acțiunilor sale, el avînd o dublă calitate, de reprezentant al autorității statale și de membru al comunității. Polițistul este obligat să facă uz de lege în orice situație, indiferent de calitatea și poziția socială a celui care a încălcat-o și în același timp să nu facă abuz de prevederile legale, de calitatea ce o are și de funcția ce o ocupă în cadrul aparatului de poliție.

Polițistul este obligat să respecte drepturile și libertățile fundamentale ale omului, Constituția și legile țării, jurămîntul de credință, prevederile regulamentelor de serviciu și să îndeplinească dispozițiile legale ale șefilor ierarhici privind activitatea sa profesională. El răspunde, în condițiile legii, pentru modul în care își exercită atribuțiile de serviciu³⁸.

Pentru a determina procedura de răspundere a polițistului în cazul nerespectării obligațiilor de serviciu sau abuzul de drepturi oferite este necesar să conștientizăm definițiile de *responsabilitate* și *răspundere*.

Responsabilitatea juridică și răspunderea juridică sunt examinate de noi ca *instituții juridice distincte*. În ceea ce privește responsabilitatea juridică a polițistului *considerăm că*:

- teoria răspunderii juridice a funcționarului de poliție poate fi explicată, definitivată numai sub aspectul **responsabilității și răspunderii juridice, ca două fenomene distincte**;

- atît responsabilitatea juridică, cît și răspunderea juridică se află în raport direct cu responsabilitatea și răspunderea socială. Mai mult decît atît, acestea reprezintă una dintre formele lor de manifestare, alături de responsabilitatea și răspunderea morală, politică, canonică;

- responsabilitatea juridică și răspunderea juridică sînt elemente distincte ale statutului administrativ-juridic al polițistului, ca subiect al administrării în

³⁸ Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului (cu modificările și completările din luna ianuarie 2026).

domeniul asigurării ordinii de drept. Deci aceste instituții juridice urmează a fi studiate și aplicate separat;

- responsabilitatea juridică și răspunderea juridică a polițistului se află într-o corelație strânsă cu: procesul de investire în funcție; apariția capacității de folosință și a capacității de exercițiu ca funcționar de poliție; apariția raportului administrativ-juridic de conformare și a celui de conflict între funcționarul de poliție, pe de o parte, și statul, organul de stat sau societatea, pe de altă parte³⁹.

Responsabilitatea juridică a funcționarului de poliție, ca subiect al administrării, poate fi definită *ca o atitudine conștientă și deliberată de asumare de către individ a unor răspunderi și riscuri față de modul de executare a obligațiilor, potrivit funcției polițienești deținute, excluderea abuzului de împuterniciri oferite, conformarea regulilor de conduită, stabilite în domeniul serviciului, contribuția conștientă la atingerea scopului ce stă în fața autorității polițienești în care el deține funcția*⁴⁰.

Răspunderea juridică a funcționarului de poliție reprezintă *reacția statului (societății) la depășirea responsabilității juridice (transformarea raportului juridic de conformare în cel de conflict) prin aplicarea față de autorul raportului de conflict declanșat cu vinovăție, de către organul împuternicit, în modul stabilit de lege, a uneia dintre formele constrângerii statale stipulate în sancțiunea ilicitului comis*⁴¹.

În baza analizei complexe a formelor răspunderii juridice care pot fi aplicate față de funcționarii publici, inclusiv față de cei cu statut special, constatăm că funcționarul de poliție poate fi tras la răspundere: ***administrativ-disciplinară, administrativ-patrimonială, contravențională și penală, după caz.*** Forma răspunderii juridice a funcționarului de poliție depinde de circumstanțele în care a

³⁹ Guțuleac V. Drept administrativ. Op. cit. 2013, p. 263.

⁴⁰ Guțuleac V. Tratat de drept contravențional. Chișinău: S. n., („Tipografia Centrală”), 2009, p. 129.

⁴¹ Guțuleac V. Drept polițienesc. Op. cit., p. 283.

apărut raportul juridic de conflict, care este apartenența ilicitului comis, **la care el are calitate procesuală de subiect special**⁴².

Răspunderea administrativ-disciplinară. Reprezentanta doctrinei române D. Apostol Tofan, examinînd instituția răspunderii juridice a funcționarului public, constată că „Încălcarea cu vinovăție de către funcționarii publici a îndatoririlor corespunzătoare funcției publice, pe care o dețin și a normelor de conduită profesională și civică prevăzute de lege constituie **abatere disciplinară** și atrage **răspunderea disciplinară** a acestora”⁴³.

În viziunea unui alt reprezentant al doctrinei române, **răspunderea disciplinară** trebuie să rezulte din lege, care trebuie să definească și „latura obiectivă”, adică acțiunile sau inacțiunile și, eventual, împrejurările de timp și spațiu în care acestea trebuie să se producă pentru a fi calificate drept abateri disciplinare⁴⁴.

Deci, în urma analizei diverselor opinii cu privire la răspunderea disciplinară, în general, și a funcționarului de poliție, în special, putem constata că această formă a răspunderii juridice are trăsăturile sale bine determinate. În doctrină sunt identificate următoarele **trăsături ale răspunderii disciplinare a funcționarului**: *este o răspundere de drept public; intervine numai în cazul săvîrșirii unei abateri disciplinare calificată ca atare prin norme ale dreptului public, deci în cadrul unor raporturi de drept public; subiectul pasiv al răspunderii este un funcționar public, iar subiectul activ este autoritatea sau instituția publică la care acesta este încadrat și care aplică sancțiunea; procedura de constatare, aplicare și contestare a sancțiunilor disciplinare sunt supuse unor reglementări speciale; abaterile și*

⁴² Guțuleac V. Drept administrativ. Op. cit., p. 261-270, 427-460; Guțuleac V. Tratat de drept contravențional. Op. cit., p. 124-156.

⁴³ Apostol-Tofan D. Drept administrativ. Curs universitar. Vol. I. Ed. a 2-a, rev. București: Editura C.H. Beck, 2008, p. 361.

⁴⁴ Preda M. Drept administrativ. Partea generală. Ed. a 4-a. București: Lumina Lex, 2006, p. 136.

*sancțiunile disciplinare sunt prevăzute prin norme cu putere de lege sau, în baza acestora, prin statute speciale*⁴⁵.

Bazîndu-ne pe analiza efectuată concluzionăm că ***răspunderea administrativ-disciplinară a funcționarului de poliție*** este o măsură de constrîngere statală, care se manifestă prin reacția angajatorului la comiterea de către subalternul său a unei abateri disciplinare prevăzute legal, prin aplicarea față de el (ea) a unei sancțiuni disciplinare prevăzute de lege, în termenii și modul stabilit de lege⁴⁶.

Răspunderea contravențională a funcționarului de poliție se angajează în cazul în care acesta în timpul și în legătură cu sarcinile de serviciu a comis cu vinovăție o contravenție.

Această formă a răspunderii juridice *de jure* a apărut în doctrina juridică națională după intrarea în vigoare a Codului contravențional (31 mai 2009).

Răspunderea contravențională este o varietate a constrîngerii juridice, reprezentînd o stare de drept specială ce presupune prezența obligației fixate în lege, înțelegerea necesității de a o realiza, precum și posibilitatea survenirii consecințelor nefavorabile (aplicarea sancțiunilor) în cazul încălcării acestei obligații.

Răspunderea intervine în cazul în care destinatarul normei juridice materiale (regulilor de conduită) a nesocotit regula ori s-a produs un eveniment natural de a cărui apariție legea contravențională leagă răspunderea unui subiect de drept.

Așadar, ***răspunderea contravențională a funcționarului de poliție*** este *reacția statului la comiterea cu vinovăție a unei contravenții prin aplicarea față de el (ea), de către organul împuternicit, a unei sancțiuni prevăzute în legea contravențională, în modul și termenul prevăzut de lege, precum și obligația funcționarului de poliție să suporte consecințele acestei sancționări*.⁴⁷

⁴⁵ Ibidem, p. 137.

⁴⁶ Guțuleac V. Drept polițienesc. Op. cit., p. 288.

⁴⁷ Ibidem, p. 289.

Răspunderea administrativ-patrimonială (materială) a funcționarului de poliție este aplicată în caz de: a) *pagube produse cu vinovăție patrimoniului autorității sau instituției publice în care funcționează*; b) *nerestituire în termenul legal a sumelor ce i-au fost acordate necuvenit*; c) *daune plătite de autoritatea sau instituția publică, în calitate de comitent, unor terțe persoane, în temeiul unei hotărâri judecătorești definitive și irevocabile*⁴⁸.

Relevantă este *răspunderea administrativ-patrimonială a funcționarilor de poliție* în cazul în care aceștia au cauzat prin actele sau faptele lor anumite prejudicii fie autorității sau instituției publice din care fac parte, fie unei altei persoane fizice sau juridice de drept public sau privat.

Răspunderea penală a funcționarului de poliție intervine în cazul infracțiunilor săvârșite în timpul serviciului sau în legătură cu atribuțiile funcției polițienești pe care o ocupă, avînd statutul procesual-penal de ***subiect activ special al infracțiunii***.

Răspunderea penală este cea mai severă formă a răspunderii juridice și constă – pe de o parte în dreptul ce îl are societatea, exercitat prin organele competente de a lua măsuri de constrîngere împotriva persoanei vinovate de comiterea unei infracțiuni și de a-i aplica o pedeapsă, iar pe de altă parte constă în obligarea făptuitorului de a se supune acestor măsuri și de a executa pedeapsa pronunțată de instanța de judecată.

Răspunderea penală este consecința infracțiunii care constituie premisa și temeiul ei, iar la rîndul său răspunderea astfel determinată constituie premisa și temeiul aplicării sancțiunii penale.

Polițistul care răspunde penal ori de cîte ori prin acțiunea sau inacțiunea sa săvîrșită cu vinovăție pune în pericol sau vatămă valorile ocrotite de legea penală.

Polițistul, ca persoană fizică, poate fi, ipotetic, subiect al oricărei infracțiuni prevăzute de Codul penal. Ceea ce ne interesează însă este problema răspunderii

⁴⁸ Ibidem, p. 290.

penale a polițistului pentru infracțiunile comise în calitate ce o are și în legătură cu funcția ce o îndeplinește⁴⁹.

Concluzie. Garantarea, ocrotirea și realizarea drepturilor și libertăților omului trebuie să fie sarcina prioritară a tuturor organelor statale, deoarece potrivit Constituției Republicii Moldova (art. 2), suveranitatea națională aparține Poporului, care o exercită în mod direct și prin *organele sale reprezentative*. Din această prevedere constituțională reiese că **unicul deținător al suveranității naționale este Poporul**, iar organele statale acționează în limitele împuternicirilor delegate de Popor. Deci, organele reprezentative trebuie să fie în slujba intereselor Poporuluiși, nicidecum viceversa.

⁴⁹ Iacob A., Drăghic C., Constantin C., Voinic C. Drept polițienesc. Craiova: Editura SITECH, 2008, p. 198.

**«КОНСТИТУЦИОННЫЕ ОСНОВЫ УГОЛОВНО-ПРАВОВОГО ЗАПРЕТА
НА РЕАБИЛИТАЦИЮ И ГЕРОИЗАЦИЮ НАЦИЗМА»
(выступление-презентация научного исследования)**

KUCIUK Valeriu

doctor în drept, lector universitar

preşedintele AO „Institutul Justiţiei Constituţionale”

vkuchiuk@yahoo.com; <https://orcid.org/0000-0002-5903-2651>

Друзья мои,

прошло 80 лет со дня Великой Победы!

80 лет назад был побежден фашизм. Был осужден нацизм. Весь мир сказал - нет фашизму, нет нацизму!

И вот, спустя 80 лет, приходится констатировать, нацизм возвращается, сегодня неонацизм шагает по всему миру.

В связи с этим подчеркнем, что нацизм и фашизм сводят к нулю любые права человека. Это общеизвестная аксиома!

Ежегодно Организация Объединенных Наций принимает резолюцию о борьбе с героизацией нацизма. Документ, накладывает обязательства стран по недопущению пересмотра итогов Второй мировой войны, отрицания преступлений против человечества и военных преступлений. Резолюция запрещает использование любых материалов, которые пропагандируют расизм, дискриминацию, ненависть и насилие по этническому, национальному и религиозному признаку.

В этом году, соответствующая Резолюция была принята 14 ноября 2025г . Соавторами выступили 45 стран. Поддержали ее 114 стран, 11 стран воздержались, против резолюции проголосовали 52 государства - среди них и Республика Молдова.

Отметим, что в рамках заседания Генеральной Ассамблеи ООН прозвучала критика фактов уничтожения памятников героям, сражавшимся с нацизмом, в ряде стран, избравших борьбу с монументами в качестве государственной политики. Резолюция также направлена против присвоения имён нацистских преступников улицам и учреждениям, установки им памятников. В резолюции выражается обеспокоенность попытками возвести в ранг национальных героев тех, кто в годы Второй мировой войны воевал против Антигитлеровской коалиции, сотрудничал с нацистами и совершал военные преступления и преступления против человечности. Особо подчеркивается, что подобные действия оскверняют память бесчисленных жертв фашизма, негативно

воздействуют на подрастающее поколение и абсолютно несовместимы с обязательствами государств-членов ООН по Уставу Организации.

В свете вышесказанного, отметим, что За такие резолюции всегда голосовало абсолютное большинство стран. Но начиная с 2010г, Республика Молдова всегда голосует против таких резолюций. То есть, за реабилитацию и героизацию нацизма.

Можно констатировать, что в последнее время в Европе (и не только), просматривается продвижение идеи расового превосходства. Как выразился остального мира — это джунгли.» Можно понять слова Борреля как имеющие расистский и колониалистский оттенок, но и как отражающие взгляды на европейское превосходство.

В Румынии в этом году вспыхнул скандал, вокруг награды, вручённой президентом Дан 107-летнему ветерану. Потому что это был не обычный государственный жест уважения. Данный ветеран служил в подразделениях которые участвовали в Ясском погроме 30 июня 1941 года и Одесской резни в октябре 1941 года. За два дня, по данным ведущих институтов Холокоста: Yad Vashem, United States Holocaust Memorial Museum (USHMM) и Институт «Elie Wiesel» (Бухарест)- в Яссах были убиты до 14 000 человек, а в Одессе более 20 000 человек - мужчин, женщин, стариков, детей. И это было массовое убийство гражданских только за одну единственную вину - они были евреями.

Далее, 3 декабря 2025 года исполнилось полгода со дня совершения массового осквернения могил на еврейском кладбище г. Кишинёва. Никто из преступников до сегодняшнего дня не найден и не наказан. Даже расследование не ведётся.

Отметим, что в Молдове все чаще стали появляться высокопоставленные персоны, которые позволяют себе, оскорблять и унижать какую-то часть народа Молдовы, представителей тех или иных областей жизнедеятельности страны. Их тошнит от Дня Победы, они народ называют «быдлом», позволяют себе надругаться над историей, верой и языком народа, называют улицы городов именами нацистов и легионеров, борются с культурой, искусством, наукой и памятниками, пытаются отменить язык и культуру целых народов, в том числе народа, чей язык является официальным языком ООН. Уже госсайты не имеют русскую версию, отрезая из информационного поля сотни тысяч граждан. Под смешными доводами закрываются другие источники свободного доступа к информации - сайты, передачи, ТВ, лишают людей работы. Уже ясно слышен тезис что русскоязычные и их культура опасные для страны, особо те которые имеют гражданство РФ, что гагаузы неправильно себя ведут и с ними надо разобраться, что церковное имущество необходимо передать

другой епархии, что в ЕС можно войти без Приднестровья. Внедряется усиленно мысль противостояния и образ внутреннего врага.

Как говорили древние Divide et Impera! Разделяй и Властвуй! На наш взгляд, это все имеет место в процессе реабилитации и героизации нацизма. И именно это, послужило триггером для нашего исследования, именно поэтому мы исследовали данный вопрос.

Уважаемые друзья и коллеги,

мы исследовали область конституционных основ уголовно-правового запрета на реабилитацию и героизацию нацизма.

Предметом нашего исследования является нормативный запрет на реабилитацию и героизацию нацизма, основанный на нормах конституции РМ, а также установленный международным законодательством.

Особо отмечаем важность рассмотрения данного вопроса мультиаспектуально, для наиболее эффективного применения вышеуказанных норм в рамках молдавского правового поля.

Таким образом, мы рассмотрели такие международные договоры, как Всеобщая декларация прав человека 1948 г., Конвенция о защите прав человека и основных свобод 1950 г., Конвенция о предупреждении преступления геноцида и наказания за него 1948 г., Международная конвенция о ликвидации всех форм расовой дискриминации 1965 г. и другие акты международных организаций.

Значительное внимание уделено уголовному законодательству зарубежных государств: Германии, Австрии, Румынии, Франции, и других стран.

Наше исследование базируется на то что в Конституции Республики Молдова четко прописано:

- a) - что молдавский народ имеет непрерывную государственность в историческом и этническом пространстве находясь на пути своего национального становления;
- b) - что граждане иного этнического происхождения, составляют вместе с молдаванами народ Молдовы;
- c) - что в Республике Молдова высшими ценностями являются правовое государство, гражданский мир, демократия, достоинство человека, его права и свободы, свободное развитие человеческой личности, справедливость и политический плюрализм;
- d) - что конституционные положения о правах и свободах человека толкуются и применяются в соответствии со Всеобщей декларацией прав человека, пактами и другими договорами,

одной из сторон которых является Республика Молдова. И при наличии несоответствий, приоритет имеют международные нормы.

- е) - что демократия в Молдове осуществляется в условиях политического плюрализма, несовместимого с диктатурой и тоталитаризмом.
- ф) - что Республика Молдова обязуется соблюдать Устав Организации Объединенных Наций и договоры, одной из сторон которых она является, строить свои отношения с другими государствами на общепризнанных принципах и нормах международного права.

Таким образом, мы провели комплексный разбор международного и зарубежного законодательства на предмет наличия норм, запрещающих реабилитацию и героизацию нацизма, а также процессуальных норм его имплементации в целях изучения наиболее эффективного применения вышеуказанных норм.

Нами выявлена тенденция о том, что в основном, борьба с проявлением нацизма в зарубежных странах происходит в форме закрепления норм о преступлениях по отрицанию Холокоста, по его оправданию, либо же в качестве одного из факторов разжигания социальной розни. В качестве примера укажем на Параграф 86 Уголовного кодекса Германии известный как основная норма запрещающее нацизм и его пропаганду. Также подчеркнем принятый Парламентом Румынии в этом году закон о борьбе с фашизмом, который ужесточает режим борьбы с проявлениями нацизма.

При том что данные регламентирования вытекают безусловно из конституционных норм Высших Законов соответствующих стран. Именно такой подход присутствует и в нашем национальном законодательстве.

Так, согласно ст. 54 Конституции РМ, «В Республике Молдова не могут быть приняты законы, запрещающие или умаляющие права и основные свободы человека и гражданина.»

Особо отметим роль президента РМ в защите прав человека. Так при принесение присяги, Президент Республики Молдова берет на себя прямую обязанность «.. защищать .. основные права и свободы человека..». Правда, действующее законодательство не детализирует материальную и процессуальную часть исполнения данных обязанностей взятых на себя Президентом.

По итогам исследования мы приходим к выводу, что в современном зарубежном уголовном законодательстве существует три

основных вида регламентации уголовной ответственности за реабилитацию нацизма.

Если говорить о ситуации в РМ, необходимо отметить - в Кодексе о правонарушениях РМ имеется всего лишь одна статья 365⁵, которая касается нарушения прав граждан, выражающееся в изготовлении, продажа, распространение, владение в целях распространения и публичное использование общеизвестной атрибутики или символики, используемой в контексте актов военной агрессии, военных преступлений либо преступлений против человечества, а также пропаганды или прославления этих действий, если соответствующая атрибутика или символика не являются материалами экстремистского характера. Кроме того что это норма не направлена прямо против реабилитации и героизации нацизма и фашизма, она расплывчата, обусловлена многими условиями, и по факту трудно применяема.

Также, в действующий УК РМ, имеются 3 статьи (Это статьи 134¹⁸ , 134¹⁹ и 176¹) касающиеся запрета на осуществление деятельности в целях продвижения фашистских, расистских или ксенофобских идей, концепций или доктрин, таких как ненависть и насилие по этническим, расовым или религиозным мотивам, превосходство одних рас и неполноценность других, антисемитизм, разжигание ксенофобии, нарушением прав граждан пропагандой фашизма, расизма и ксенофобии и отрицанием Холокоста.

Однако, мы считаем что продвижение фашистской, расистской или ксенофобской идеологии с использованием любых средств публичной пропаганды наказывается недостаточно строго – ныне это штраф в размере от 500 до 1000 условных единиц или неоплачиваемый труд в пользу общества на срок от 180 до 240 часов, или лишение свободы на срок от 3 до 5 лет, с лишением во всех случаях права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью на срок до 5 лет. Как видим, разброс наказаний очень внушительный, что приводит к возможности избегания наказания за соответствующие деяния.

На наш взгляд, необходимо уделять особое внимание вопросам недопущения реабилитации нацизма, путем усиления ответственности за распространение нацизма и его проявлений которые должны быть оформлены отдельным законопроектом "Об усилении борьбы с пропагандой нацизма", посредством которого будут внесены дополнения в Закон о противодействии экстремизму, Кодекс о Правонарушениях и УК РМ.

Мы исходим из того что идея нацизма переживает свое второе рождение в осовремененных, иногда тщательно закамуфлированных

и скрываемых проявлениях. Необходимо иметь в виду, что нацизм и проявление неонацизма - это экстремизм в его самом опасном виде. И только закон, который всегда являет собой баланс общественных и государственных интересов, может стать эффективной преградой на пути неонацизма. Кроме того, необходимость такой регламентации обусловлена особой значимостью рассматриваемой проблемы для нашей страны, потому как ключевые вещи такие как расовая, национальная и религиозная нетерпимость, стоят сегодня остро на повестке дня.

Нами предложено более полно регламентировать данные вопросы в национальном законодательстве Республики Молдова, где четко и ясно отразился бы запрет на реабилитацию и\или героизацию нацизма и отдельных его проявлений. В целом такие юридические нормы должны быть направлены на установление комплексных правовых и организационных основ деятельности по недопущению реабилитации и героизации нацизма в любой форме. При этом под реабилитацией нацизма должны пониматься любые публичные действия, преследующие эту цель, включительно действия выражающиеся в оправдании идеологии и практики нацизма, одобрении или отрицании преступлений, совершенных нацистами, героизации нацистских преступников и их пособников. Должны быть определены сами термины "нацизм" "нацистское преступление и нацистский преступник", «героизации нацистских преступников и их пособников», "нацистская символика и атрибутика". Должен быть нормативно закреплён круг субъектов противодействия реабилитации нацизма, процессуальное регулирование и пределы их полномочий, определен координатор деятельности субъектов противодействия экстремизму.

В таком законе также необходимо определять основные направления профилактики реабилитации и\или героизации нацизма. К ним относятся формирование в обществе нетерпимости к нацизму, создание информационной продукции для недопущения его реабилитации и героизации, мониторинг соблюдения законодательства, противодействие реабилитации нацизма при увековечении памяти погибших, содействие прославлению победы над нацизмом в Великой Отечественной войне.

Таким образом, меры предусмотренные для противодействия реабилитации нацизма, их перечень и порядок применения должны быть четко прописаны, и они должны быть аналогичны мерам в сфере противодействия экстремизму.

Поэтому необходимо предусмотреть ведение перечней организаций, формирований, индивидуальных предпринимателей и

граждан, причастных к реабилитации и\или героизации нацизма. Эти перечни позволят в том числе рассматривать вопросы депортации, запрета въезда, лишения гражданства, ограничения права занимать определенные должности (государственная, воинская служба), заниматься определенной деятельностью (педагогической, издательской и деятельностью, связанной с легальным оборотом оружия, взрывчатых веществ).

С экономической точки зрения, необходимо наделять соответствующие уполномоченные органы, правом приостанавливать деятельность организаций, деятельность которых связана с реабилитацией и\или героизацией нацизма, подавать в суд заявления о признании их экстремистскими, и их ликвидации.

Также считаем, что в Гражданском процессуальном кодексе должен быть определен процессуальный срок для рассмотрения судами дел о признании организации экстремистской в связи с ее деятельностью по реабилитации и\или героизации нацизма, ее ликвидации и о признании символики, атрибутики, информационной продукции экстремистскими материалами пропагандирующие реабилитацию и\или героизацию нацизма.

В свете данного научного исследования, приглашаем коллег-исследователей и практиков на научный диалог по теме необходимости запрета на реабилитацию и\или героизацию нацизма и отдельных его проявлений

Друзья мои,

в Молдове много Храмов. А Храм это место для тех, кто ищет мир и вдохновение, и тех, кто хочет почтить память своих предков и своей истории. Храмов много а Вера едина! Но у каждого народа своя стена плача! Давайте помнить об этом!

В канун зимних праздников, да благословит Всевышний вас и всех кто вам дорог!

Благодарю за внимание!

PROVOCĂRILE ȘI OPORTUNITĂȚILE DE REGLEMENTARE PRIVIND PROTECȚIA CONSTITUȚIONALĂ A DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE ALE OMULUI (Teze din prezentare)

Elena MĂRGINEANU
Doctor în drept, conf.univ.

Schimarea regulilor în timpul jocului

„În vremuri de schimbare” este o expresie care descrie perioade de transformare socială, politică sau economică semnificativă, adesea asociate cu instabilitate și incertitudine, dar și cu noi oportunități, când vechile fundații se năruie, iar calitățile morale ale oamenilor, atât bune, cât și rele, sunt aduse în prim-plan.

Expresia face aluzie la cunoscutul „blestem chinezesc”: „Fie ca tu să trăiești în vremuri de schimbare”, subliniind faptul că stabilitatea este mai apreciată decât schimbarea constantă.

Jocul se schimbă, dar regulile trebuie să rămână proporționale pentru toți participanții. Schimbarea jocului nu poate servi prilej de normalizare a asimetriei în interese.

**AI – Algoritmi – Servicii Sociale – IoT - Infrastructură
Semnatura Digitală - Buletin Digital - Card Digital - Valută
digital**

Centralizare vs Decentralizare

Banca Centrală Europeană (BCE) se pregătește activ pentru un euro digital (CBDC), o formă digitală de numerar care completează moneda fizică, vizând o posibilă emisiune în jurul anului 2029, după o fază de pregătire (încheiată în octombrie 2025) și lucrări tehnice în curs, testele pilot începând cu mijlocul anului 2027, dacă legislația UE va fi adoptată până în 2026.

Acest euro digital se va concentra pe confidențialitate, incluziune și inovare, permițând caracteristici precum plățile condiționate (plată la

livrare), dar nu va fi o monedă programabilă, asigurându-se că rămâne o metodă de plată universală și nerestricționată.

Noul Plan UE de Migrația și Azilul prevede că fiecare stat-membru UE primește o cotă obligatorie de migranți pe care trebuie să-i primească prin mecanismul „solidaritate obligatorie”. Astfel, fiecare stat este obligat să primească o cotă de minimum 30.000 de migranți, iar în caz de refuz, este forțat să achite o taxă de 20.000 euro ca despăgubire pentru fiecare migrant nepreluat.

Ungaria, Polonia, Cehia și Slovakia sunt pregătite să conteste planul de redistribuire a solicitanților de azil pe baza cotelor.

În octombrie 2025, guvernul Republicii Moldova a aprobat noul Program Național privind Migrația și Azilul 2026-2030, unde menționează expres că *„Moldova are responsabilitatea de a-și alinia politicile și practicile în domeniul migrației la standardele europene” ...*

În Franța, rata violurilor a crescut cu peste 211% în 10 ani, în Marea Britanie cu 483% în 22 de ani iar în Germania doar Afganezii și Sirienii comit de 22 ori de mai multe infracțiuni decât germanii băștinași.

Moldova nu are nevoie să importe aceste probleme sociale la pachet cu această liberalizare a forței de muncă străină!

Uniune Economică de protecție a intereselor naționale a statelor membre

„Opoziția Ungariei, folosindu-și adesea puterea de veto, a blocat deciziile UE, în special cele privind ajutorul acordat Ucrainei și extinderea acesteia, determinând Comisia Europeană și alți membri să conceapă soluții alternative de mecanisme pentru a ocoli vetourile, deși acest lucru creează fricțiuni interne, evidențiază problema regulii unanimității și riscă diviziuni mai profunde în cadrul blocului comunitar.”

Comisia Europeană a propus înlocuirea actualei cerințe de unanimitate cu un sistem de majoritate calificată.

UE devine Uniune Federală de protecție a intereselor unor entități suprastatale.

A semna / A ratifica / A implementa!

Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării (UNCLOS) este tratatul internațional cuprinzător care reglementează zonele maritime,

drepturile de navigație, zonele economice exclusive (ZEE), platourile continentale, mineritul în adâncime și soluționarea litigiilor legate de oceane - „constituția mărilor”.

Russia – ratificat/ China – ratificat / SUA - neratificat

Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului (CRC)

Russia – ratificat/ China – ratificat / SUA - neratificat

Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty (CTBT) /

Russia – ratificat/ China – ratificat / SUA - neratificat

Tratatul de interzicere completă a experiențelor nucleare (CTBT)

Russia – ratificat/ China – ratificat / SUA - neratificat

Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale (ICESCR)

Russia – ratificat/ China – ratificat / SUA - neratificat

Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CRPD)

Russia – ratificat/ China – ratificat / SUA - neratificat

Implicații pentru Moldova: a reduce din angajamentele internaționale ... la minimul funcțional.

Ședința Guvernului 28 mai 2025:

- Proiect de lege privind ratificarea Acordului de împrumut semnat la 21 mai 2025 (398/MF/2025) - atragere credit deoarece - deficit bugetar!
- Proiect de lege cu privire la cooperarea internațională pentru dezvoltare și asistență umanitară (142/MAE/2025) – donație internațională din bugetul Republicii Moldova

Drepturile Omului

- Vor deveni mai importante (sensibile) prin prisma dezvoltării tehnologiilor!

- Cum se cizelează sistemul pentru a permite suveranitatea omului?
- Federalizarea UE?
- Neproportionalitatea respectării intereselor!
- Egalitatea în asumare juridică, economică și morală?
- CUM se schimbă regulile jocului?
- Este potrivit să ne tranferăm angajamentele în noul format de reguli?

Implicații pentru Moldova:

- A reduce din angajamentele internaționale
- ... la minimul funcțional.
- A reduce din suportul și consultanța străină în politicile naționale.
- A rezuma politica externă la diplomația comercială.
- A nu se alinia la criteriile de cenzură.
- A investi în proiecte culturale pentru a îmbunătăți armonia în societate.
- etc.
- A investi în educație.

ASPECTE PRACTICE PRIVIND ÎNCĂLCAREA DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE ALE OMULUI ÎN CONTEXTUL INFRAȚIUNILOR DE RĂZBOI

Ioan ADEACONITEI,
doctorand, Academia Pontificală de Științe Sociale a Vaticanului,
email: ioan.adeaconitei@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-8707-2713>

REZUMAT

Încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în contextul infracțiunilor de război reprezintă una dintre cele mai grave preocupări ale comunității internaționale contemporane. Conflictele armate generează, în mod frecvent, atingeri sistematice aduse dreptului la viață, integrității fizice și psihice, libertății și demnității umane, afectând în mod deosebit populația civilă.

Prezenta tematică urmărește analizarea aspectelor practice ale acestor încălcări, prin raportare la situații concrete întâlnite în teatrele de conflict, precum și la mecanismele juridice naționale și internaționale de prevenire, documentare și sancționare a infracțiunilor de război. Sunt avute în vedere atât normele dreptului internațional umanitar, cât și dispozițiile dreptului internațional al drepturilor omului, cu accent pe aplicabilitatea și eficiența acestora în practică.

De asemenea, se vor aborda dificultățile întâmpinate în investigarea faptelor, protecția victimelor, tragerea la răspundere a autorilor și rolul instituțiilor internaționale în asigurarea respectării drepturilor fundamentale în situații de conflict armat. Analiza are ca scop identificarea unor soluții practice și a unor bune practici menite să contribuie la consolidarea protecției drepturilor omului în contextul infracțiunilor de război.

Cuvinte-cheie: drepturile omului, infracțiune de război, securitate națională, organe de aplicare a legii, sistem de drept, protecție, stat democratic.

Practical aspects of violations of human rights and fundamental freedoms in the context of war crimes

ABSTRACT

The violation of human rights and fundamental freedoms in the context of war crimes is one of the most serious concerns of the

contemporary international community. Armed conflicts frequently generate systematic violations of the right to life, physical and mental integrity, freedom and human dignity, particularly affecting the civilian population.

This topic aims to analyze the practical aspects of these violations, by referring to concrete situations encountered in conflict theaters, as well as to national and international legal mechanisms for preventing, documenting and sanctioning war crimes. Both the norms of international humanitarian law and the provisions of international human rights law are taken into account, with an emphasis on their applicability and efficiency in practice.

It will also address the difficulties encountered in investigating the facts, protecting victims, holding perpetrators accountable and the role of international institutions in ensuring respect for fundamental rights in situations of armed conflict. The analysis aims to identify practical solutions and good practices aimed at contributing to strengthening the protection of human rights in the context of war crimes.

Keywords: human rights, war crime, national security, law enforcement, legal system, protection, democratic state.

Introducere. Principiul priorității normelor juridice internaționale presupune că legislația unui stat este alcătuită din două sisteme juridice interdependente: dreptul intern și dreptul internațional. Ambele constituie un ansamblu unitar al cadrului legislativ național, însă în situațiile în care există un conflict între normele celor două sisteme, se acordă prioritate normelor de drept internațional.

Cercetarea are la bază o abordare interdisciplinară, îmbinând analiza normelor de drept internațional umanitar și a standardelor dreptului internațional al drepturilor omului cu jurisprudența instanțelor internaționale și mecanismele de investigare a infracțiunilor de război. Sunt evidențiate dificultățile practice întâmpinate în documentarea faptelor, protecția victimelor și tragerea la răspundere a autorilor, precum și rolul instituțiilor internaționale în asigurarea respectării drepturilor fundamentale.

Această prioritate reflectă recunoașterea rolului și obligațiilor statelor față de comunitatea internațională, asigurând conformitatea legislației interne cu tratatele și acordurile internaționale la care statul este parte. În practică, acest principiu garantează că reglementările internaționale prevalează în caz de contradicție cu legislația internă, contribuind astfel la menținerea stabilității relațiilor internaționale și la respectarea normelor universale de drept. Prin urmare, armonizarea dreptului intern cu cel

internațional devine o condiție esențială pentru funcționarea coerentă a sistemului juridic al oricărui stat.

Principiul priorității normelor juridice internaționale reprezintă un pilon fundamental al sistemului juridic contemporan, potrivit căruia legislația unui stat se structurează pe două niveluri interdependente: dreptul intern și dreptul internațional. Aceste două componente constituie un întreg unitar, iar în situațiile în care există contradicții între normele lor, prioritate se acordă normelor de drept internațional.

Metode și materiale aplicate. În calitate de metode de cercetare au fost folosite metoda logică, sistematică, descrierea, deducția și de comparare.

Materialele utilizate în vederea realizării studiului sunt publicațiile cercetătorilor în domeniu, precum și legislația relevantă. În baza analizei materialelor sunt formulate concluziile corespunzătoare.

Conținutul de bază. Prioritatea normelor juridice internaționale presupune că legislația fiecărui stat este formată din două sisteme juridice: sistemul dreptului intern și sistemul dreptului internațional. Ambele sisteme constituie un tot întreg – legislația țării, iar în caz de conflict de norme de drept, prioritatea este acordată normelor de drept internațional. Însă, în perioada sovietică, juriștii din fost URSS, tradițional, nu au recunoscut normele dreptului internațional în calitate de izvoare de drept penal.

Doctrina juridică contemporană prevede că tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte reprezintă un izvor al dreptului penal în domeniul prevenirii și combaterii criminalității, și anume:

- 1) Tratatelor internaționale prin care Republica Moldova și-a asumat responsabilitatea să incrimineze și să sancționeze anumite fapte periculoase care duc la atingerea unor valori și interese comune ale societății (astfel de tratate sunt considerate izvor indirect de drept penal, pentru că prin acestea se asumă obligația statelor de a incrimina prin legea penală internă astfel de fapte);
- 2) Tratatelor internaționale privind asistența juridică internațională în materie penală și tratatele internaționale privind drepturile omului, care sunt considerate izvoare directe de drept penal deoarece devin obligatorii. O astfel de percepție privind raportul dintre cele două sisteme de drept – internațional și intern – și-a găsit reflectarea în legislația constituțională din majoritatea statelor dezvoltate⁵⁰.

În conformitate cu prevederile art.20 al Legii nr.595 din 1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, „dispozițiile tratatelor

⁵⁰ Lukașuk I. I., Constituțiile statelor și dreptul internațional, Moscova, 1998, p.11-28

internaționale care, după modul formulării, sunt susceptibile de a se aplica în raporturile de drept fără adoptarea de acte normative speciale, au caracter executoriu și sunt direct aplicabile în sistemul juridic și sistemul judiciar al Republicii Moldova, iar pentru realizarea celorlalte dispoziții ale tratatelor, se adoptă actele normative corespunzătoare”⁵¹.

Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994, în articolul 7 prevede că aceasta este Legea Supremă a țării și „nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică”⁵².

Concomitent, principiile și normele dreptului internațional unanim recunoscute și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte constituie o componentă a sistemului juridic propriu, iar „dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale”⁵³.

Așadar, normele de drept internațional prevăd incriminarea activității soldaților străini în legislația națională a tuturor statelor care au ratificat Convenția internațională împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor.

În vederea incriminării activității de mercenariat, legiuitorul autohton, a stabilit în codul penal al Republicii Moldova că „activitatea de mercenariat” constituie o faptă care atentează la valorile sociale ocrotite de legea penală, în acest sens respectând obligația asumată la nivel internațional de a incrimina fapta în legislația internă și totodată, ținând cont de prevederile articolului 1 din Cod care stipulează expres că „Codul penal al Republicii Moldova este unica Lege Penală a Republicii Moldova”⁵⁴, pentru ca persoana să fie trasă la răspundere penală era absolut necesar introducerea faptei de „activitate de mercenariat” în Legea Penală a Republicii Moldova.

Convenția internațională împotriva recrutării, folosirii, finanțării și instruirii mercenarilor din 1989, integrează definiția Convențiilor de la Geneva din 1949 în conținutul său și sporește câmpul de aplicare, astfel mercenarul fiind definit ca o persoană special recrutată în țară sau în străinătate pentru a lua parte la un act concentrat de violență vizând: să răstoarne un guvern sau să aducă atingere ordinii constituționale a unui

⁵¹ Legea nr.595 din 24.09.1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.24-26 din 02.03.2000.

⁵² Constituția Republicii Moldova nr.01 din 29.07.1994 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 din 12.08.1994.

⁵³ Constituția Republicii Moldova nr.01 din 29.07.1994 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 din 12.08.1994.

⁵⁴ Codul penal al Republicii Moldova nr.985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74 din 14.04.2009.

stat; să aducă atingerea integrității teritoriale a unui stat; să ia parte la un astfel de act esențial în vederea obținerii unui avantaj personal semnificativ și este împins să acționeze prin promisiune sau prin plata unei remunerații materiale; să nu fie nici conațional, nici rezident al statului contra căruia un astfel de act este îndreptat; să nu fie trimis de un stat în misiune oficială; să nu fie membru al forțelor armate ale statului pe teritoriul căruia actul acesta are loc.

Din cele menționate mai sus putem constata că Convenția internațională împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, adoptată prin Rezoluția nr.44/34 a Adunării Generale a ONU, la 4 decembrie 1989, a lărgit sensul juridic al noțiunii de persoană străină de război. Acesta fiind, de asemenea, orice persoană care, în orice altă situație: este special recrutată la nivel local sau internațional pentru a participa la acte de violență având ca scop răsturnarea unui guvern sau a ordinii constituționale a unui stat, ori subminarea integrității teritoriale a unui stat; este motivată să ia parte la un astfel de act în special de dorința de câștig personal substanțial și este stimulată de promisiunea sau de plata unor remunerații materiale; nu este nici cetățean și nici rezident al statului unde se desfășoară acțiunea; nu a fost trimisă de nici un stat în misiune oficială; nu face parte din forțele armate ale statului pe teritoriul căruia se desfășoară acțiunea⁵⁵.

Solicitarea examinării și analizei legislație penale în domeniul ce se referă la incriminarea infracțiunii de soldat străin își demonstrează importanța cu atât mai pronunțată, cu cât în ultima perioadă se evidențiază o avansare semnificativă a numărului de soldați străini moldoveni, care au luptat sau luptă în alte state.

Potrivit afirmațiilor unor cercetători din spațiul post-sovietic, care au supus investigațiilor științifice problematica dată, prin prisma unei analize juridico-penale, „istoria mondială demonstrează că unul din factorii generatori de formare și răspândire a soldaților străini militari sunt crizele de ordin politic sau economic. Un exemplu elocvent în acest sens istoria ne aduce prin demonstrarea căderii și dezmembrării ulterioare a unei astfel de puteri mondiale ca Uniunea Sovietică, fapt ce a generat inclusiv și creșterea numărului de foștii cetățeni sovietici care au devenit soldați străini și au fost implicați activ în conflictele militare locale din Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud, Ferghana, Karabah, etc.⁵⁶.

Referindu-ne la cadrul juridic național al Republicii Moldova, constatăm că acesta dispune de un volum considerabil de informație de

⁵⁵ Convenția internațională împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr.44/34 din 04.12.1989.

⁵⁶ Stupishin V., Despre mercenarii din Karabah: Misiunea mea în Armenia 1992-1994. Amintiri despre primul ambasador rus, 2021.

ordin academic în acest sens, oferind astfel investigatorilor posibilități destul de vaste pentru realizarea sarcinilor științifice și metodologice.

Analiza atât a resurselor mediatice, cât și a masivelor informaționale deschise ale instituțiilor judiciare, demonstrează că până la declanșarea în 2014 a conflictului armat din estul Ucrainei, regiunea Dombass, fenomenul activității soldaților străini în mod practic, a lipsit din practica judiciară a Republicii Moldova.

În așa mod, este bineînțeles faptul că, doctrina de specialitatea națională nu dispunea de cercetări științifice consistente pe acest palier. Totodată, nu putem ignora faptul că în manualul investigatorilor științifici A. Barbăneagră și V. Gamurari, precum și în Comentariul la Codul penal al Republicii Moldova din 2009, subiectul dat este analizat în mod complex, ca parte componentă a unui grup mai larg de infracțiuni – și anume, a domeniului infracțiunilor de război⁵⁷.

În scopul elucidării caracterului complex și social-negativ al fenomenului investigat, este necesară examinarea minuțioasă a acestuia și identificarea trăsăturilor sale caracteristice de bază.

În acest sens, menționăm și lucrarea cercetătorilor Brînza Sergiu și Stati Vitalie – *Tratat de drept penal. Partea specială*, din 2015, unde baza teoretică este interconectată cu experiențele practice ale ofițerilor de urmărire penală din cadrul organelor afacerilor interne, angajații procuraturii și ai instanțelor de judecată, care au efectuat investigații și constatări în cadrul cauzelor penale pornite în conformitate cu prevederile articolului 141 din Codul penal al Republicii Moldova⁵⁸.

Potrivit prevederilor aliniatului 1 al articolului 141 din Codul penal al Republicii Moldova, înțelegem că, participarea mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori spre violarea integrității teritoriale a statului – constituie o infracțiune și este pasibilă răspunderii penale.

Conform prevederilor aliniatului 2 al articolului 141 din Codul penal al Republicii Moldova, observăm că, angajarea, instruirea, finanțarea, sau altă asigurare a mercenarului, precum și folosirea lor în conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori spre violarea integrității teritoriale a statului – la fel constituie o infracțiune și este pasibilă răspunderii penale⁵⁹.

⁵⁷ Barbăneagră Alexei și Gamurari Vitalie, *Crime de război*, Chișinău, Tipografia Reclama, 2008.

⁵⁸ Brînza Sergiu și Stati Vitalie, *Tratat de drept penal. Partea Specială*, volumul I, Chișinău, Editura Universității de Stat din Moldova, 2015.

⁵⁹ Codul penal al Republicii Moldova nr.985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74 din 14.04.2009.

Baza legislativă a majorității statelor lumii contemporane conține acte normative atât de ordin general, cât și cele de natură specială, cu referire la protecția celor mai prețioase valori ale societății, unele dintre care sunt viața și sănătatea persoanei.

În așa mod, în continuitatea demersului științific, încercăm să supunem analizei normele de drept penal comparat referitoare la infracțiunea în cauză, în sensul identificării similitudinilor și diferențelor juridice și conceptuale dintre noțiunea de mercenar și alte definiții doctrinare prevăzute de legislația penală națională și internațională.

În scopul efectuării unei delimitări clare dintre aceste noțiuni, au fost supuse analizei mai multe abordări întâlnite în legislația națională contemporană, care ne oferă interpretări variate și adoptă calificative diferite în acest sens.

Argumentul substanțial pe care este fundamentat studiul analitic respectiv constă în faptul că deseori în procesul de calificare juridică a unui statut sau altul, care este necesar de atribuit persoanelor implicate în comiterea infracțiunilor cu caracter extremist-terorist sau militar, se atestă lacune în cadrul legislativ și, ca rezultat, probleme majore de încadrare legală a activității infracționale a acestora.

În așa mod, cercetând infracțiunile asemănătoare celei de mercenariat observăm că mai multe elemente comune se regăsesc în compartimentul infracțiunilor cu caracter terorist și, bineînțeles, celor de ordin militar.

Terorismul și infracțiunile conexe acestuia sunt o problemă cu mai multe fațete care necesită soluții multidimensionale. Experiența internațională arată că respectarea și protecția drepturilor omului și principiul fundamental al statului de drept nu sunt un obstacol, ci o condiție *sine qua non* pentru identificarea unor răspunsuri și reacții eficiente împotriva amenințărilor la adresa securității naționale, regionale și internaționale.

Amenințările generate de activitatea așa-numiților „combatanți teroriști străini” (*foreign terrorist fighters – FTF*) și măsurile de ripostă necesare pentru combaterea acestor amenințări nu fac excepție. Drepturile omului și supremația statului de drept oferă o bază solidă pentru acțiuni eficiente împotriva potențialelor amenințări și provocări din partea tendințelor de angajare în activități teroriste.

În același timp luptătorul, combatantul terorist străin ca subiect al palierului antiterorist este doar una din categoriile de figuranți care realizează activitatea teroristă. Acțiunile acestuia sunt limitate strict la participarea la lupte de partea unor organizații teroriste împotriva autorității constituționale ale unui stat sau altul. Drept exemplu în acest sens pot servi luptătorii teroriști din cadrul organizației teroriste

internaționale DAESH, care pe larg au luptat pentru susținerea ideologiei acestei organizații pe teritoriul Republicii Arabe Siriene și Republicii Irak.

Totuși, aceste persoane nu pot fi egalate din punct de vedere juridic cu mercenarii, dat fiind faptul că motivele de implicare și participarea a acestora în lupte nu sunt identice.

Conceptul de combatanți teroriști străini (*foreign terrorist fighters – FTF*) nu este o definiție nouă. Luptătorii din străinătate au luat parte în circa 100 de războaie civile pe parcursul ultimelor 250 de ani⁶⁰.

Noțiunea de (*foreign terrorist fighters – FTF*) pentru prima dată a fost utilizată oficial față de militanții care au călătorit în afara zonei de conflict pentru a lupta de partea organizației teroriste Al-Qaida în Afganistan.

Ulterior acest termen a fost aplicat în contextul mișcărilor insurgente cu caracter terorist care au apărut în Irak în anul 2003. În lipsa unei definiții legale, comentatorii și reprezentanții mass-media au utilizat această noțiune în sens variat. Într-un final, o definiție acceptată pe larg de către mediul academic internațional a fost propusă de Academia Internațională de Drept Umanitar Internațional și Drepturile Omului de la Geneva, precum că „combatant străin este o persoană care își părăsește țara de origine sau reședința obișnuită pentru a se alătura unui grup armat nestatal într-un conflict armat din străinătate și care este motivat în primul rând de ideologie, religie și/sau rudenie”⁶¹.

În conformitate cu prevederile Rezoluției ONU nr.2178 din 2014, adoptată de Consiliul de Securitate în cea de-a 7272-a reuniune din 24 septembrie 2014, combatanții teroriști străini – sunt persoanele care călătoresc într-un alt stat decât statul lor de reședință sau naționalitate în scopul săvârșirii, planificării, pregătirii sau participării la acte teroriste, precum și furnizării sau obținerii unor instruirii teroriste, inclusiv în legătură cu desfășurarea unui conflict armat⁶².

Comparând noțiunea de luptător terorist străin cu cea de mercenar, constatăm că ele întrunesc unele elemente identice, cum ar fi:

1. Participarea la luptă într-un conflict armat;
2. Nici unul și nici altul nu este membru al forței armate ale unei părți la conflict;
3. Nu au fost trimiși de către un stat în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv;
4. Nu sunt nici resortisanți ai unei părți la conflict și nici rezidenți ai teritoriului controlat de o parte la conflict;

⁶⁰ Malet David, *Foreign Fighters: Transnational Identity in Civil Conflicts*, Oxford, Oxford University Press, 2015.

⁶¹ Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, „Foreign Fighters under International Law”, Academy Briefing nr.7 on october 2014.

⁶² Resolution nr.2178 din 2014, adopted by the Security Council at its 7272nd meeting, on 24 september 2014.

În același timp, există și unele diferențe, precum ar fi: mercenarul ia parte la ostilități în special în vederea obținerii unui avantaj personal, iar persoanele din categoria FTF în mare parte se alătură grupărilor teroriste pe bază ideologică sau religioasă. Totodată nu este exclusă nici remunerarea materială, nici alte circumstanțe, care l-au impus să ia parte la ostilități în susținerea grupărilor teroriste, de exemplu: în baza unei dependențe de orice gen, șantaj, etc.

Potrivit afirmațiilor conducătorului Centrului de informații științifice și analitice al Institutului de Studii Orientale al Academiei de Științe a Federației Ruse, doctor în științe politice, Nikolai Plotnikov, participarea combatanților străini la războiul civil din Siria a ridicat considerabil nivelul de cruzime și durata acțiunilor de luptă⁶³.

Conform declarațiilor martorilor oculari, militanții teroriști care au demonstrat în repetate rânduri brutalitatea și cruzimea excesivă, au fost în majoritatea cazurilor cetățeni ai unor state străine. Prezența acestor persoane în rândurile teroriștilor băștinași a fost foarte utilă pentru liderii organizației teroriste DAESH, dat fiind faptul că luptătorii noi-veniți au fost instruiți să facă „munca cea mai murdară”, începând cu torturarea inamicilor captivați și terminând cu executarea fizică a acestora.

Luând în considerație pericolul produs de activitatea FTF, Consiliul de Securitate al ONU periodic amintește decizia sa din rezoluția nr.2178 din 2014, conform căreia legislația tuturor statelor membre trebuie să califice ca infracțiuni grave activitățile exprimate prin călătoriile, recrutarea și finanțarea luptătorilor teroriști străini, și îndeamnă statele membre să își îndeplinească pe deplin obligațiile în acest sens, inclusiv să se asigure că legislația și reglementările lor interne stabilesc infracțiuni grave suficiente pentru a oferi capacitatea de urmărire penală și penalizarea cuvenită care să reflecte în mod corespunzător gravitatea infracțiunii și își reiterează apelul adresat statelor membre de a coopera și de a-și sprijini reciproc eforturile de combatere a extremismului violent care favorizează dezvoltarea aspirațiilor teroriste⁶⁴.

În al doilea rând, definiția Consiliului de Securitate se aplică indiferent dacă ei participă sau nu la un conflict armat. Cu toate acestea, Comitetul Internațional al Crucii Roșii avertizează asupra existenței „efectelor potențial negative” în cazul combinării formulărilor de „conflict armat” cu „activități teroriste”, fapt ce atrage după sine calificarea eronată a tuturor grupurilor armate nestatale drept teroriști⁶⁵.

⁶³ Glosar de termeni cheie în domeniul combaterii terorismului. Poate fi accesat la linkul: <https://kpfu.ru/docs/F372973698/spravka.pdf>, vizualizat la 11.10.2025.

⁶⁴ Plotnikov N., Revista Militară Străină – RIC „Steaua Roșie”. Organizația Teroristă Internațională angajează mercenari. Poate fi accesat la linkul: <https://ivran.ru/articles?artid=13019>, vizualizat la 12.10.2025.

⁶⁵ International Committee of the Red Cross, „The applicability of IHL to terrorism and counterterrorism, 1 october 2015.

Reieșind din cele din urmă, constatăm că, combatanții teroriști străini totuși diferă de mercenari, care luptă în străinătate în numele guvernelor sau entităților finanțate privat⁶⁶ și sunt „motivați să ia parte la ostilități în esență prin dorința de câștig privat”⁶⁷.

Cu toate acestea, în situațiile când interesele financiare, politice și ideologice se suprapun semnificativ, aceste persoane pot fi definite uneori ca „*foreign terrorist fighters*”.

Este cunoscut faptul că, rândurile structurilor islamiștilor radicali din Siria și Irak au fost formate inclusiv de un număr impunător de cetățeni străini, dintre care mulți susțin grupuri teroriste atât din motive ideologice, cât și din alte considerente.

Legea Republicii Moldova nr.120 din 21.09.2017 cu privire la prevenirea și combaterea terorismului definește noțiunea de terorist în felul următor: terorist este o persoană implicată sub orice formă într-o activitate teroristă⁶⁸.

Legislatorul național nu în zadar a prevăzut „implicarea sub orice formă”. Această prevedere arată că, nu doar atacul terorist propriu-zis se atribuie la infracțiuni de natură teroristă. Codul penal al Republicii Moldova prevede 18 infracțiuni cu caracter terorist, respectiv comiterea oricărei din acestea îl plasează pe făptuitor în câmpul juridic ca pe un terorist.

Astfel, conform Legii cu privire la prevenirea și combaterea terorismului, infracțiune cu caracter terorist este una dintre infracțiunile prevăzute la articolul 134¹¹ din Codul penal la Republicii Moldova. Doctrina internațională definește infracțiune cu caracter terorist, ca fapta prejudiciabilă prevăzută de legislația națională și convențiile, tratatele internaționale, realizate în scopuri teroriste.

În acest fel, constatăm că terorismul este un fenomen social-politic și infracțional complex, condiționat de contradicțiile interne și externe ale dezvoltării sociale în diferite țări⁶⁹.

Aceste condiții formează și personalitatea teroristului, această de fiecare dată diferită fiind diferită, în dependență de mediul în care a fost educat și crescut viitorul terorist. Astfel, personalitatea teroristului este compusă dintr-un set de calități personale, profesionale, de vârstă, psihologice și de altă natură care caracterizează o persoană implicată într-o

⁶⁶ Lister Charles, „Returning Foreign Fighters: Criminalization or Reintegration?”, Policy Briefing, Brookings Doha Center, 2015.

⁶⁷ Protocolul Adicional privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale nr.1 din 10.06.1977, al Convenției de la Geneva din 12.08.1949.

⁶⁸ Portalul de știri RIA Radiosputnik a estimat numărul luptătorilor străini din Siria și Irak. Poate fi accesat la linkul: <https://radiosputnik.ria.ru/20200207/1564421675.html>, vizualizat la 12.10.2025.

⁶⁹ Legea nr.120 din 21.09.2017 cu privire la prevenirea și combaterea terorismului // Monitorul Oficial nr.364-370 din 20.10.2017.

formă sau alta la activități teroriste. Cunoașterea acestor calități permite angajaților serviciilor speciale și organelor de aplicare a legii să-și modeleze comportamentul, împiedicându-l să comită acte teroriste, să aplice măsuri pentru detectarea și neutralizarea acestuia, de exemplu: să divizeze și să facă distincția între „terorist-lider”, „terorist-actor”, „terorist-sinucigaș”, „terorist-erou”, etc.

Nu întâmplător terorismul este considerat una dintre problemele globale ale timpului nostru. O problemă globală înseamnă o problemă mondială care este caracteristică multor țării ale lumii. Terorismul se află pe treapta egală cu alte probleme globale, precum ar fi: narcomania, sărăcia, SIDA, încălzirea climei și multe altele. Aceste probleme amenință viața și bunăstarea întregii omenirii. Terorismul fiind unul dintre ele.

Concluzie. În urma celor analizate, putem trage concluzii, precum că fenomenul mercenariatului este recunoscut ca infracțiune specifică în mai multe țări. Cu toate acestea, în doctrinele penale ale statelor respective identificăm unele diferențe atât în problematica definirii mercenarului, cât și în reglementarea juridică a componenței de infracțiune a mercenariatului. Un șir de probleme se regăsesc inclusiv și în explicarea obiectului juridic al acestei infracțiuni.

Persoanele sunt trase la răspunderea penală conform legislației existente în mai multe state, în primul rând, pentru participarea lor ca mercenari în conflictul armat, la acțiuni militare sau pentru recrutarea de mercenari. Pe de altă parte, nu se atestă prea des incriminarea unor asemenea fapte, cum ar fi instruirea, finanțarea mercenarilor și utilizarea lor în conflictele armate sau ostilități. Explicația plauzibilă rezidă, probabil, în dificultatea de a dovedi scopul urmărit de mercenari prin participarea la ostilități.

În multe cazuri această infracțiune se încadrează legal într-o formulare mai largă a infracțiunilor de război, fiind menționată în acest sens prin atentarea la orânduirea constituțională sau integritatea teritorială a unui stat. În situații reale, însă, practica arată că în scopul eschivării de la răspundere penală, mercenarii deseori declară că au participat la acțiunile de luptă nu în scopuri financiare, însă sunt ghidați de unele principii „nobile”, fie ideologice de ordin politic, fie religioase, fie de „apărare a celor suprimați de guvernări alese ilegal”. În lipsa probelor contrarii, tragerea la răspundere penală pentru activitatea de mercenariat devine imposibilă pe motivul absenței scopului, așa cum este acesta formulat, de regulă, în legislația penală a mai multor state.

În fine, putem conchide că, infracțiunile de război are un șir de consecințe negative, și anume: încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și a cetățenilor, încălcarea drepturilor popoarelor la autodeterminare, afectarea integrității teritoriale a statelor, afectarea

independenței lor politice și egalității suverane, subminarea stabilității guvernelor constituțional formate în statele aflate în curs de dezvoltare.

Referințe bibliografice:

- 1)** Convenția internațională împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr.44/34 din 04.12.1989;
- 2)** Protocolul Adițional privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale nr.1 din 10.06.1977, al Convenției de la Geneva din 12.08.1949;
- 3)** Resolution nr.2178 din 2014, adopted by the Security Council at its 7272nd meeting, on 24 september 2014;
- 4)** Constituția Republicii Moldova nr.01 din 29.07.1994 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 din 12.08.1994;
- 5)** Codul penal al Republicii Moldova nr.985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74 din 14.04.2009;
- 6)** Legea nr.595 din 24.09.1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.24-26 din 02.03.2000;
- 7)** Legea nr.120 din 21.09.2017 cu privire la prevenirea și combaterea terorismului // Monitorul Oficial nr.364-370 din 20.10.2017;
- 8)** Barbăneagră Alexei și Gamurari Vitalie, Crime de război, Chișinău, Tipografia Reclama, 2008;
- 9)** Brînza Sergiu și Stati Vitalie, Tratat de drept penal. Partea Specială, volumul I, Chișinău, Editura Universității de Stat din Moldova, 2015;
- 10)** Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, „Foreign Fighters under International Law”, Academy Briefing nr.7 on october 2014;
- 11)** Glosar de termeni cheie în domeniul combaterii terorismului. Poate fi accesat la linkul: <https://kpfu.ru/docs/F372973698/spravka.pdf>, vizualizat la 11.10.2025;
- 12)** International Committee of the Red Cross, „The applicability of IHL to terrorism and counterterrorism, 1 october 2015;
- 13)** Malet David, Foreign Fighters: Transnational Identity in Civil Conflicts, Oxford, Oxford University Press, 2015;
- 14)** Lukașuk I. I., Constituțiile statelor și dreptul internațional, Moscova, 1998;
- 15)** Lister Charles, „Returning Foreign Fighters: Criminalization or Reintegration?”, Policy Briefing, Brookings Doha Center, 2015;

16) Plotnikov N., Revista Militară Străină – RIC „Steaua Roșie”. Organizația Teroristă Internațională angajează mercenari. Poate fi accesat la linkul: <https://ivran.ru/articles?artid=13019>, vizualizat la 12.10.2025;

17) Portalul de știri RIA Radiosputnik a estimat numărul luptătorilor străini din Siria și Irak. Poate fi accesat la linkul: <https://radiosputnik.ria.ru/20200207/1564421675.html>, vizualizat la 12.10.2025;

18) Stupishin V., Despre mercenarii din Karabah: Misiunea mea în Armenia 1992-1994. Amintiri despre primul ambasador rus, 2021.

REZOLUȚIA
CONFERINȚEI ȘTIINȚIFICO-PRACTICE NAȚIONALE
„Reglementarea protecției constituționale
a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului:
provocări și oportunități”

Noi, participanții la Conferința științifico-practică națională *„Reglementarea protecției constituționale a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului: provocări și oportunități”*,

– având în vedere că anul 2025 reprezintă un moment aniversar pentru statul Republica Moldova, marcând 35 de ani de la adoptarea Declarației de Suveranitate, act fondator care a consacrat direcția de principiu în edificarea statului de drept, dezvoltarea națiunii și afirmarea identității constituționale;

– luând în considerare faptul că anul 2025 marchează a 80-a aniversare a Victoriei în cel de-al Doilea Război Mondial, aducem un omagiu profund eroismului popoarelor care, cu sacrificii umane și materiale incalculabile, au salvat umanitatea de la regimurile totalitare și de la consecințele devastatoare ale nazismului și fascismului;

– conștientizând că nazismul și fascismul, în esența lor, sunt incompatibile cu democrația, statul de drept și drepturile omului, iar protecția drepturilor și libertăților fundamentale constituie o obligație constituțională, politică și morală, nu un simplu angajament declarat;

– subliniind că manifestările contemporane de neonazism și de ideologii extremiste, axate pe ură, discriminare, rasism, xenofobie, intoleranță religioasă și etnică, reprezintă o amenințare reală pentru pacea socială, securitatea regională și ordinea constitutional din Moldova;

– reafirmând obligația societății și a instituțiilor statale de a proteja locurile de comemorare, cimitirele militare, monumentele și complexele

memoriale dedicate eroilor căzuți în Marele Război pentru Apărarea Patriei;

– considerând inadmisibile orice acțiuni de profanare a mormintelor militarilor, de lipsă de respect față de sacrificiul acestora, precum și orice tentativă de reabilitare, relativizare sau glorificare a nazismului și fascismului, ori de revizuire a rezultatelor celui de-al Doilea Război Mondial și a verdictelor Tribunalului de la Nürnberg și Tokyo, prevăzute a fi imprescriptibile prin însăși natura și gravitatea crimelor constatate,

adoptăm prezenta Rezoluție.

Aflându-ne sub autoritatea supremației Constituției, în continuitatea tradiției constituționale și a dreptului viu care a modelat parcursul suveran al Republicii Moldova, reafirmăm că Ziua Internațională a Drepturilor Omului reprezintă un cadru privilegiat pentru consolidarea culturii juridice, a reflecției academice și a responsabilității civice. Aceasta ne obligă la aprofundarea cercetării doctrinare și implementării practice privind protecția drepturilor și libertăților fundamentale, astfel încât norma constituțională — analizată în evoluția sa, confirmată prin jurisprudență și asumată de instituții — să servească în mod autentic justiției, echității juridice și adevărului științific.

Facem apel către autoritățile publice centrale ale Republicii Moldova:

– să elaboreze și să adopte reglementări naționale eficiente pentru prevenirea renașterii ideologiilor extremiste, radicale, inumane și antidemocratice în Republica Moldova;

– să susțină și să voteze anual “pro” Rezoluția Adunării Generale a ONU „Combaterea glorificării nazismului, neonazismului și a altor practici care contribuie la alimentarea formelor contemporane de rasism, discriminare rasială, xenofobie și intoleranță conexasă”;

– să promoveze și să consolideze dialogul, prietenia și cooperarea constructivă cu statele lumii, în vederea păcii, stabilității și securității internaționale, elemente indispensabile pentru viața pașnică și prosperitatea cetățenilor Republicii Moldova;

– să sprijine consolidarea rolului Organizației Națiunilor Unite ca for universal multilateral, care, în conformitate cu mandatul său, joacă un rol

central în menținerea păcii și securității internaționale, în promovarea dezvoltării globale și protecția drepturilor omului.

Adresăm un apel tuturor cetățenilor Republicii Moldova, instituțiilor publice și private, mediului academic și societății civile, să contribuie la apărarea ordinii constituționale, la promovarea păcii, protecția drepturilor și libertăților omului și la respectarea necondiționată a literei și spiritului Legii, prin respectarea deplină a Constituției Republicii Moldova și a valorilor fundamentale pe care aceasta le consacră.

Totodată, ne angajăm să continuăm cercetarea științifică, dialogul instituțional și dezbateră publică pe temele abordate, iar prezenta Rezoluție să fie diseminată și transmisă autorităților publice centrale ale Republicii Moldova, instituțiilor academice, societății civile și partenerilor internaționali, în vederea publicității și valorificării concluziilor și recomandărilor formulate.

**Adoptată de cercetătorii științifici și reprezentanții societății
civile**

**întruniți în cadrul Conferinței științifico-practice naționale
organizate de Institutul Justiției Constituționale**

**12 decembrie 2025,
Chișinău, Republica Moldova**

Республика Молдова, мун.Кишинев, удою А.Дога nr.4
<https://ij.md/> , e-mail: institutjustconst@gmail.com , +37378824719

Nr.01/12 din 12 decembrie 2025

MULȚUMIRI PARTICIPANȚILOR PENTRU PARTICIPARE ACTIVĂ

Conferința științifico-practică națională *„Reglementarea privind protecția constituțională a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului: provocări și oportunități”*, adresată mediului științific și educațional, instituțiilor de stat, corpului diplomatic și organizațiilor nonguvernamentale, mediului de afaceri, precum și publicului larg interesat de problematica drepturilor omului în Republica Moldova - și-a încheiat lucrările.

Venim cu mulțumiri către Dumneavoastră, personalități de valoare, care a-ți contribuit la reușita conferinței, prin crearea unui climat academic, de un înalt nivel științific și cu abordări multidimensionale bazate pe studii teoretice profunde și experiențe practice relevante acumulate de către fiecare dintre Domniile Voastre în parte, în domeniile pe care le profesăți.

În mod special menționăm aportul și contribuția Bibliotecii publice de drept și a Uniunii Juriștilor din Moldova, dar și contribuția personală a dnei director Silvia Antufiev, dar și dlor V.PAVLOVSCHI, ex judecător la CEDO, dlui B.NEGRU doctor în drept, coautor al proiectului Constituției RM, dlui D.PULBERE ex-președinte al CCRM, președinte al Consiliului IJC, dlui Gh.AVORNIC dr habilitat, profesor universitar și mulți alții care au contribuit direct și personal la organizarea și desfășurarea cu succes a lucrărilor Conferinței.

Implicarea și prezența Dumneavoastră a avut un rol important în realizarea cu izbândă a obiectivelor pe care ni le-am asumat noi împreună prin această activitate științifico – practică.

Cu această ocazie Vă adresăm alesele noastre mulțumiri pentru implicare, organizare și participare la lucrările conferinței desfășurate la 12 decembrie 2025, fapt pentru care Vă rămânem recunoscători.

Încă o dată felicităm onorata asistență cu prilejul Zilei Internaționale a Drepturilor Omului și Va așteptăm cu drag și la viitoarele manifestări pe care avem intenția de a le organiza în anul care vine 2026.

La mulți ani dragi prieteni, și cu sincere urări de bine,

Valeriu KUCIUK

Dr în drept, lector universitar
Președintele Institutului Justiției Constituționale

LANSAIRE DE CARTE

Монография «**Вызовы конституционного правопорядка и демократии в Республике Молдова**»

Автор - В.А.Кучук, доктор права, преподаватель университета

Презентационное выступление

Уважаемые друзья, дамы и господа!

Представляю Вашему вниманию книгу «**Вызовы конституционного правопорядка и демократии в Республике Молдова**» которая буквально пару недель назад была издана.

Отметим, что это издание продолжает цикл авторских монографий, в которых опубликованы и материалы исследований, проведенных совместно с Виктором Степановичем Пушкаш, который ушел в небытие, но которого бесспорно хорошо помнят все здесь присутствующие. Это в том числе дань памяти!

При этом чрезвычайно важно, что собранные в рамках одной книги научные статьи, речи, интервью и выступления удивительно созвучны теме нашей конференции, поскольку речь в них идет о правах человека, о Конституции, о конституционных нормах и о верховенстве Закона.

Отметим, что в книге собраны 36 материалов из последнего десятилетия, так или иначе, сопряжены правовым проблемам, и собранные вместе, они по существу отражают в себе тот транзитный тренд, который характерен для нашей страны.

Самое же главное впечатление от этой книги заключается в том, что те вопросы, те проблемы, которые имеют место быть в области юстиции нашего государства, выстраиваются в соответствии с теми вызовами, которые существуют, и которые требуют своего решения.

И, конечно же, книга выразит прежде всего, желание довести до нашей общественности нашу обеспокоенность теми юридическими явлениями, которые проявляют себя в нашей многонациональной стране именно сейчас, когда гуманитарная область оказывается на втором плане, в тени экономики, как будто бы вне сферы основных интересов Суверена и Государства.

Также, хочу подчеркнуть то обстоятельство, что презентация этой книги имеет глубокий символический смысл. Она вышла в свет в

год 35-летия со дня принятия Декларации о суверенитете, являющей собой первый и основной камень в государственную независимость Молдовы.

На страницах этой книги читатель сможет найти многое из того, что выражает транзитный период молдавского государства, и характеризует молдавскую юстицию и демократию в период становления суверенитета и независимости Республики Молдова.

Огромное спасибо всем кто участвовал в подготовке издания этой книги. Хочу выразить особую благодарность издателю, Алине Скороходовой. Думается, что мы и впредь будем активно сотрудничать в этой сфере.

Сама книга издана ограниченным тиражом, но она будет выставлена в открытом доступе в Интернете, и все желающие смогут с ней ознакомиться. Уверяю Вас, книга легко читается, что на наш взгляд облегчит читателям путь к пониманию точки зрения автора о конституционном правопорядке в республике и о молдавской демократии.

В заключение позвольте поблагодарить всех Вас за участие в нынешнем мероприятии.

Спасибо Вам большое и с наступающими зимними праздниками!

POZE
de la conferința practico-științifică
“Reglementarea protecției constituționale a drepturilor și
libertăților fundamentale ale omului: provocări și oportunități”

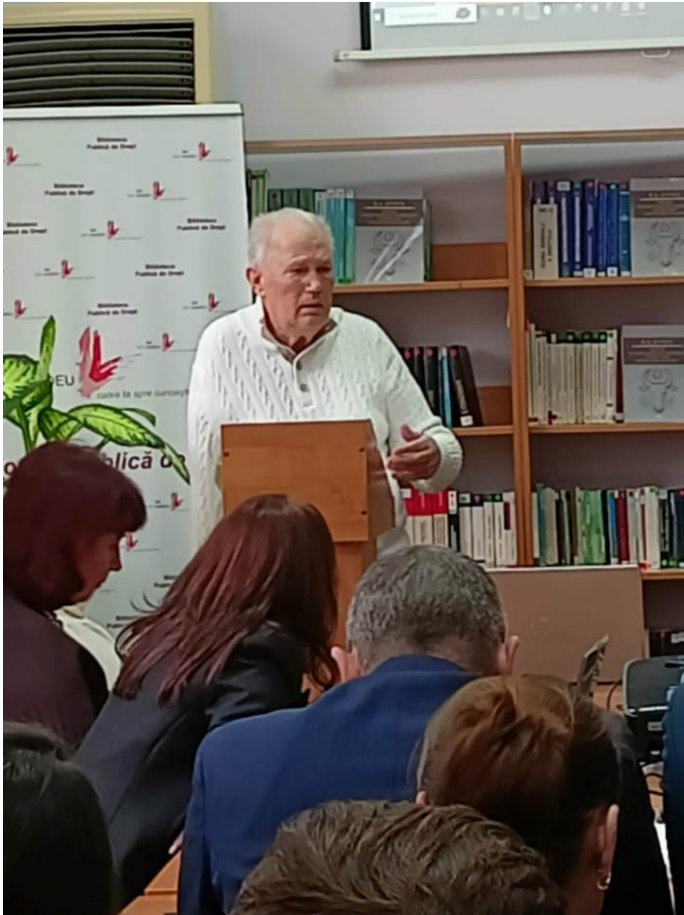

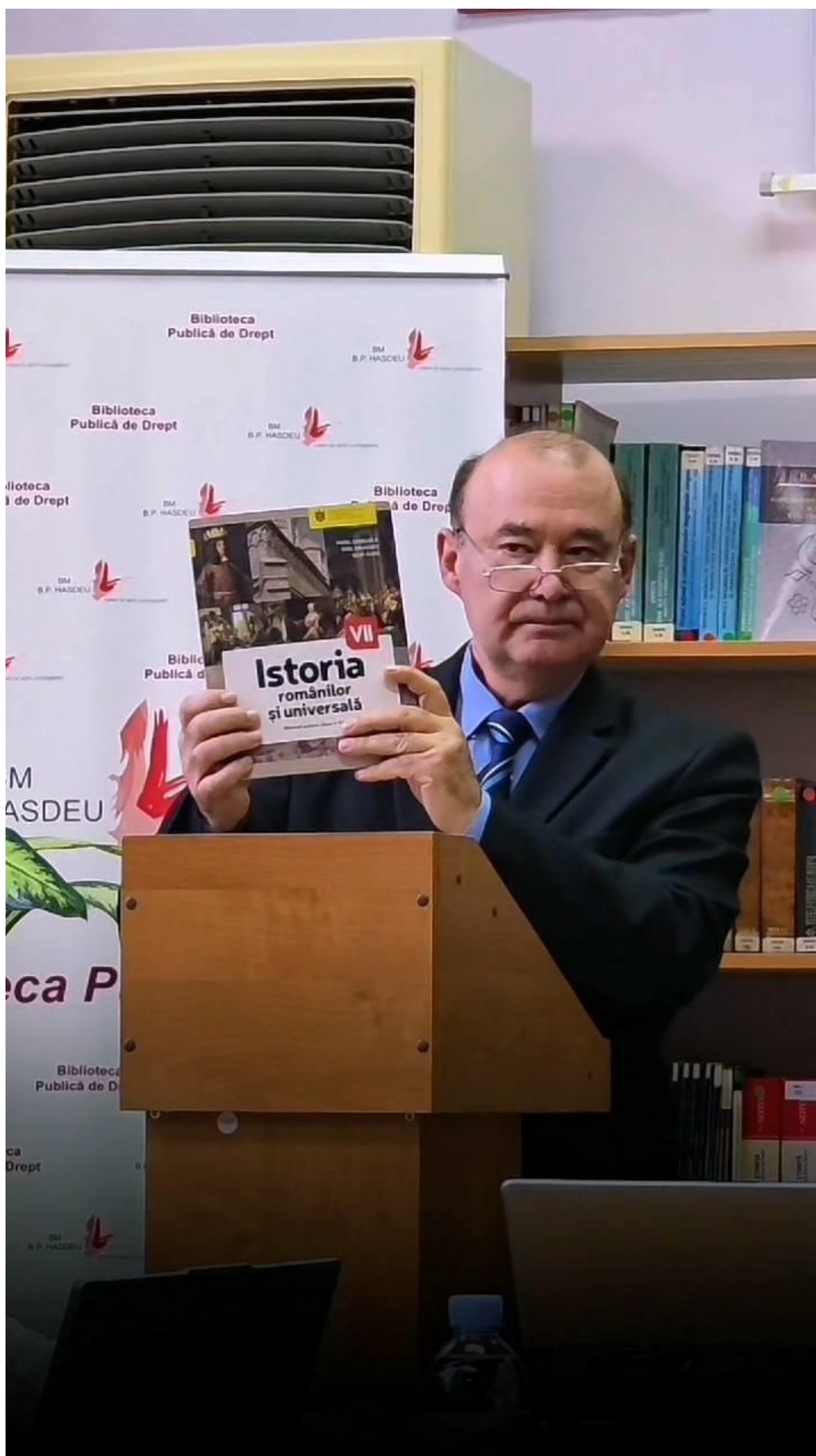

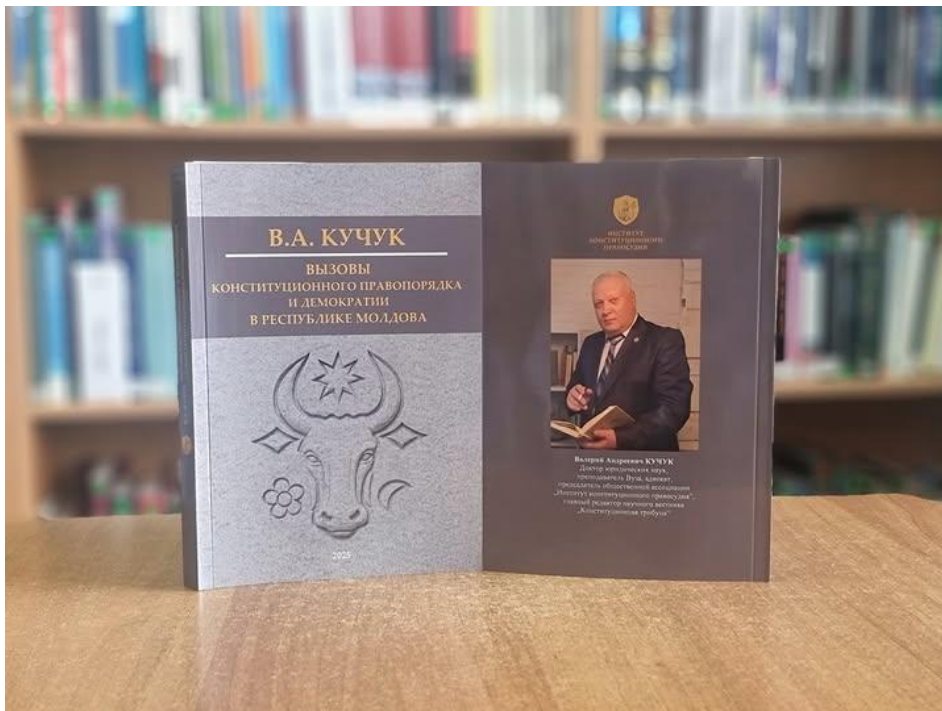
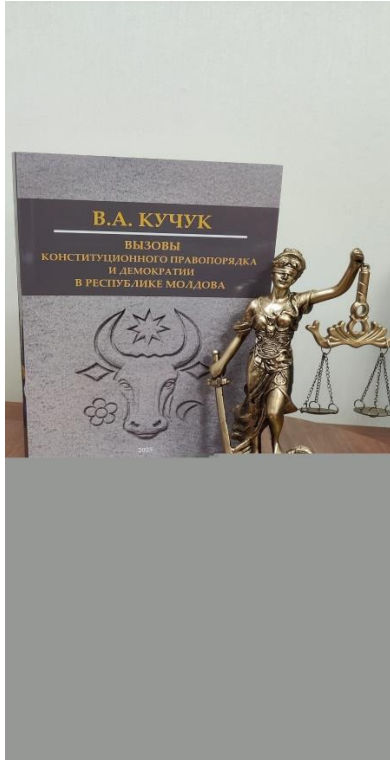

LANSARE DE CARTE

Lansarea monografiei «Вызовы конституционного правопорядка и демократии в Республике Молдова», autor **KUCIUK Valeriu**

LANSARE DE CARTE

Lansarea monografiei «**БЕЗОПАСНОСТЬ: КРАТКОЕ ПОСОБИЕ**»

Autori:

Nicolai TVEATCOV

Anatolie TCACI

Ian LISNEVSCII

Презентация:

Книга «Безопасность: краткое пособие», как междисциплинарный вклад в современную теорию и практику безопасности.

Состоялась официальная презентация книги «Безопасность: краткое пособие», подготовленной коллективом авторов — Николаем Цвятковым, Анатолием Ткачом и Яном Лисневским. Издание представляет собой междисциплинарное исследование актуальных проблем безопасности в условиях трансформации глобального политического, социального и информационного пространства.

Книга ориентирована на комплексное осмысление феномена безопасности, выходя за рамки традиционного военно-политического или институционального подхода. Авторы предлагают целостную аналитическую рамку, объединяющую глобальные, государственные и личностные уровни анализа угроз.

В ходе презентации каждый из авторов представил ключевые положения своей части исследования.

Николай Цвятков сосредоточился на системном видении глобальных угроз, а также на проблематике институтов ответственности в условиях размывания международных норм и центров принятия решений. Внимание уделяется кризису классических механизмов коллективной безопасности, асимметрии угроз и растущей роли негосударственных акторов. Автор подчеркивает необходимость

перехода от реактивных моделей безопасности к превентивным и системным подходам.

Анатолий Ткач представил анализ современных рисков и моделей устойчивости малых государств. В его разделе рассматриваются структурные уязвимости, связанные с экономической зависимостью, демографическими факторами, информационным воздействием и ограниченностью ресурсов. Особое место занимает концепция адаптивной устойчивости, предполагающей не только защиту от угроз, но и способность трансформироваться под их воздействием.

Ян Лисневский посвятил свою часть вопросам психологической, социальной и политической безопасности личности в условиях возрастающего информационного давления. Рассматриваются механизмы формирования тревожности, утраты доверия и фрагментации идентичности в цифровой среде. Автор акцентирует внимание на том, что безопасность личности становится ключевым элементом устойчивости общества и государства в целом.

Участники презентации отметили, что книга носит не только теоретический, но и выраженный прикладной характер. Она уже вызвала интерес у специалистов по управлению рисками, политологов, преподавателей вузов, представителей силовых структур, а также у широкой аудитории, ориентированной на осмысленное понимание современных процессов.

В целом, «Безопасность: краткое пособие» можно рассматривать как своевременный вклад в развитие научно-практического дискурса о безопасности в мире, где угрозы становятся менее очевидными, но при этом более комплексными и трудно идентифицируемыми. Издание обладает потенциалом использования как в образовательных программах, так и в аналитической и экспертной деятельности.

**DECLARAȚIE DE SUSȚINERE PUBLICĂ
a eforturilor de mamă discriminată a Marinei RUSU,
judecătoare și luptătoare pentru
condiții nediscriminatorii de muncă**

Consiliul Institutului Justiției Constituționale își exprimă solidaritatea și susținerea deplină a poziției magistratelor Marina RUSU față de discriminarea admisă în sistemul judecătoresc referitor la stabilirea aceleiași sarcini de muncă pentru salariații aflați în regimuri juridice diferite, fapt care conduce la inechitate, discriminare și ilegalitate, afectând independența și integritatea judecătorilor.

Este de subliniat că această idee trebuie să fie promovată constant, în primul rând de Consiliul Superior al Magistraturii care conform art.121¹ din Constituție este garantul independenței autorității judecătorești, și este obligat din oficiu să asigure condiții nediscriminatorii de muncă demnă, decentă și echitabilă pentru mamele care activează în sistemul judiciar național.

Este inadmisibil ca atunci când o magistrată, mamă cu mulți copii, prin adresări oficiale, dar și poziții exprimate în dialogul social public apelează către organul de autoadministrare judecătorească atrăgând atenția asupra inechităților sistemice și discriminărilor existente în sistemul judecătoresc, să nu găsească înțelegere și susținere administrativă. Or, conform primei teze a articolului 50 alin.(1) din Constituție, *„mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire specială”*.

Conștientizând că actualele reglementări juridice a regimului de muncă a mamelor generează dezechilibre profesionale, iar omisiunile existente și lipsa unei armonizări normative afectează motivația și descurajează angajații din sistemul judecătoresc al Republicii Moldova, Susținem ferm poziția de drept exprimată de magistrata Marina RUSU, și facem apel public către autoritățile competente să dea curs acestei inițiative, să inițieze modificările legislative necesare și să asigure un dialog public constructiv cu partenerii sociali și comunitatea academică.

**Consiliul
Institutului Justiției Constituționale**

28.12.2025